

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204194

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T83.1
N 21 U Accession No. T4752

Author నరసింహ రావు, ముని మాణిక్యం

Title ఉపాధ్యాయుడు 1946

This book should be returned on or before the date
last marked below.

ఉపాధ్యాయుడు

శ్రీమునిమాణిక్యం నరసింహారావు

బి. ఏ., యల్. టి.

పబ్లిషర్స్ : అడ్వేషన్లీ అండ్ సో
నరస్వతీ పవర్ ప్రెస్
రాజమహేంద్రవరము

అ స లు కా పీ రే టు హ క్కు లు గ్రంథ కర్త వి
1948 సం. ఆఖరువరకు సరస్వతీ పబ్లికేషన్ వారిది

ప్రకాశకుల కృతజ్ఞత

విఖ్యాతకథానికారచయిత / శ్రీ మునిమాణిక్యం నరసింహారావుగారు, తాము రచించియున్న 1. నేనూ మాకాంతం, 2. కాంతంకైఫీయతు. 3. మునిమాణిక్యం కథలు, 4. మునిమాణిక్యం నాటికలు, 5. కాంతం కాపరం, 6. ఉపాధ్యాయుడు, 7. మేరీ కహానీ, 8. తిరుమాలిక అనే గ్రంథము లెనిమిదిన్నీ, మాప్రకటనశాఖ యెడల తమకు గల అవరాభిమాన ములతో, అయిదు సంవత్సరములవరకును మేము మాత్రమే ప్రకటించుకొనే హక్కు మాకు దయచేసియున్నారు. ఇందుకు, వారికి మే మెంతయు కృతజ్ఞులము. అవన్నియు వెన్వెంటనే మేము ప్రకటింపబూనుకొన్నాము. దొరబాబు అనే పుస్తకములో ఉన్న మూడుకథలు యీపై 1, 5 పుస్తకాలలో చేరిపోయినవి.

మరిన్ని, ఇదివరకే వారు సర్వాధికారములతోడను మాకు దయచేసి యుండిన “కాంతం కథలు” అనేగ్రంథమును, ఇప్పుడిప్పుడే మేము రెండవ కూర్పు ప్రకటించి అంద్రమహాజనులకు నివాళించుకొనియున్నాము.

రాజమండ్రి

1 జనవరి 1944

ప్రాప్రయిటరు

సరస్వతీ పబ్లికేషన్

Saraswathi Power Press, Rajahmundry

Printed and Published by

A. Lakshmanaswamy Naidu

For Addepally & Co., Educational Publisher

1st Edition 1946

No. 4191/1946

విషయసూచిక

		పేజీ
1	“మాస్టర్” సంపాదన	4
2	ఉరుములు - మెరుములు	14
3	శిక్షాస్మృతి	18
4	లంగూడీ ప్రకరణము	25
5	వ్యాకరణబోధ	31
6	వాళ్లు—వీళ్లు	39
7	ఇరుగూ—పొరుగూ	49
8	ఇంటా—బయటా	58
9	మా—కష్టాలు	71
10	తర్లుబా—ఏ—ఉస్మాద్	77

కృతజ్ఞత

ఈ కథలు చిన్నప్పుడు మా శివశంకరశాస్త్రిగారు నాలో పెంపొందించిన ఉపజ్ఞకు ఫలితాలు. వాగు చూపిన దారిలోనే ఇవి ఇంతవరకూ రాణించి అంధుల అభిమానాన్ని పొందినవి.

నాకు దేశంలో కొద్దో గొప్పో పేరుప్రతిష్ఠలు తీసుకొచ్చిందీ, నన్ను కథకుని గా తయారుచేసిందీ, మా శివశంకరశాస్త్రిగారే.

అందుకని నిజంగా నేను పుస్తకం వ్రాసి కృతజ్ఞత చూపాలిసింది మా సాహితీసమితి సభాపతులకే. అప్పుడప్పుడు మిగులు బాగున్న విషయాలను మెచ్చుకుంటూ నాలో ఉత్సాహం పురికొల్పి హి అవి తీసికొలు.

నిజంగా చేయూతా, స్థానం, యిచ్చింది మా శాస్త్రిగారే.

మా సాహితీసమితి సభాపతులూ, పండితులూ, దేశభక్తులూ, ఉత్తమ కవులూ, నాకు గురుమూర్తులూ అయిన శ్రీశ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారికి నాకృతజ్ఞతను విన్నవించుకొంటున్నాను.

ఉపాధ్యాయుని జీవితం అంగు అసౌన్నద్ధు అంధ కారయత్నమైనది కాదనీ, బ్రహ్మకలేక బడిచకువు చెప్పకో అనే మాట నిజము కాదనీ, అనుభవించేవాడికి ఈజీవితంకూడా హాస్యరసము ఇస్తుందనీ చెప్పటమే వీరియొక్క ముఖ్యద్దేశము.

మా శ్రేష్ఠులకు గుర్రవాళ్లు ఇచ్చే జవాబులు, వాళ్లు చేసే అల్లులు, రాసే రాతలు మావి ఆచరించవలసినదేకాని చిత్రించటంమూలాన పాఠకులను రంజింపజేయ ప్రయత్నించుట దుఃఖటమైనకార్యము. అయినా పూనుకొన్నాను. నేను ఎటువంటి ఉత్సాహపూరితమైన హృదయంతోను, కఠూహృదంతోను వాగ్దత్తున్నానో, అటువంటి హృదయాలతోనే పాఠకులు దీనిని చదువవలెను. కాని ఉన్నతావర్ణములు, ఉత్కృష్టప్రేమ, గంభీర భావములు, నీతిపాఠములు ఇవి ఉత్తమకావ్యలక్షణాలు అని అనుకొని వాటికోసం యీ వ్యాసంలో చూస్తే ఏమీ కనపించవు. అటువంటి ఉత్తమవిషయములు మీకు కావలెంటే ఈ వ్యాసం చదువవద్దు.

కాసేపు మనసార సవ్యదా మనుకొంటే రండి, మంచో చెడ్డో, నవ్వుటం ప్రధానం. చిరునవ్వు నవ్వినాసరే, కడుపు చెక్కలయ్యేటట్లు నవ్వినాసరే, నాకేదైనా సంతోషమే. అది మాతత్వాన్ని అనుసరించిఉంటుంది ధన్వంతరి సిద్ధాంతప్రకారం

బహుశః పిల్లకోశాన్ని ఆధారంచేసికొని ఉంటుంది. పైత్య తత్వం అయితే కరకాది సప్తతారు. కొంచెం చాతంకూడా కలసిఉంటే చిరుసప్తఃస్వతారు. నలభైవంశు దాటి వాళ్ళకు ఈ పుస్తకం చదవటానికి అర్హత లేదు. వాళ్ళకు పైత్యం బొత్తుగా సరించి నాడి ఎశంమీర హంసనడకలాగ నడుస్తుంది. అట్టివారికి సప్తరాగం.

ఇంగ్లీషుభాషలో జెకొం, జేకోబు, కెకెన్, హూవర్లు, వుడ్ హౌస్, క్రాఫోర్డ్, ఎన్ టునీ మొదలైన సుప్రసిద్ధ హాసికుల పుస్తకాలతో పరిచయం ఉన్నవాళ్ళకు ఈవ్యాసం కొంచెం రుచిస్తుంది.

ఆదిలో నిర్మతి, ధనలక్ష్మి అని ఇద్దరు అక్కసెల్లెండ్రు ఉండేవారు. ధనలక్ష్మి కుమారులు వర్తమానాచారము, వాఙ్మయ సడవటం మొదలైన పనులు చేసి ధనవంతులైనారు. నిర్మతి కుమారులు బడిచదువు చెప్పకొని బీదలైనారు. బీదలైన ఉపాధ్యాయులు నిర్విశేషజీవనమైన నిర్వృత్తికి నిర్వాణానికి అడ్డులేనిదైన మనుగడ అనుభవిస్తున్నారు.

అట్లే నిష్కలుషమైన జీవనము ఇంత నిస్రావము త్రాగి జీవిస్తే నేమని నిశ్చయించుకొని దానికై అన్వేషణ ప్రారంభించినాను. కావలెను అన్నిచోటకల్లా నా కాగితముపంపినాను. నేను పంపిన విన్నపములు హాణ విద్యార్థులకు చెప్పిన విద్యలాగ, అగ్నిలో పోసిన ఆజ్యంలాగ నామరూపాలు లేకుండా పోయేవి.

పెద్దవాడ ఉన్నత పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయుడు కావ
లెని విని ఆ వూరు ప్రయాణం కట్టాను. ధరకాస్తుపంపితే
లాభంలేనని స్వయంగా ఆ పాఠశాలాధికారులను చూచుటకు
నిశ్చయించుకొన్నాను.

ఒరఖాస్తు వ్రాసి పెట్టెలోపెట్టుకొని కావలసిన బట్టలు
తీసికొని ఇల్లుబయలుదేరి రెండడుగులు వేసేసరికి పిల్లి ఎదురుగా
వచ్చింది. దాన్ని నాలుగు తిట్టి, తిరిగి ఇంటికిపోయి, అరుగు
మీద కూర్చుని, కాళ్ళు కడుక్కొని వెంట బియ్యపుగింజలు
కనిపిస్తే, నూ అమ్మాయినే నాకెదురుగా రమ్మని ముందుపం
పాను. ఈతనా కన్యముత్తైదువు ఎదురుగా వచ్చిందని సంతో
షించి బయలుదేరినాను. కాకి ఒకటి ఎడమవైపునుంచి గుడి
వైపునకు పారటంవల్ల సుధశకునాలు ద్విగుణంగా వచ్చినవని
నమ్మోషించి గై లెక్కి పెద్దవాడ చేరాను.

ఆయన ఇల్లు పెద్దబజారులో ఉంది. పెద్ద అరుగులఇల్లు.
ఆ అధికారి వైశ్యకుల వయోవృద్ధు. అందుచే నమస్కరించాను.
ఆయన ఆజ్ఞను అనుసరించి ఒక ధూంధూసరితమైన కుర్చీలో
కూర్చున్నాను. చూశానికి సంభాషణ ఇల్లా జరిగింది. ఆయన
నావంక దేరిపారజూచి.

‘మీ దే వూరండి?’

‘తిరువూరు.’

‘ఎందు కొచ్చారు?’

‘తమ పాఠశాలలో పనిచేయటానికి ఒక బి. ఎ. కావ

అయినని విని తమను చూడటానికి స్వయంగా వచ్చినాను. '

ఈ గూటలో ఏమందోకాని ఆయన చిరునవ్వు స్వీకృతమైన మరొకనైశ్య ప్రముఖులవంక చూశాడు. చూశావా? ఎంతనుంది వస్తున్నారో ఈ ఉద్యోగంకోసం. అనే అర్థం ఆచూపుతోవుంది. మళ్ళీ ఆయన నావంక చూచి,

“తమరు గ్యాడ్జెట్లైనా”

“మొన్నే బి. ఏ. ప్యాసు అయినానండి.”

“అవును, గ్యాడ్జెట్లన్నమాటేనా? ఏమైనా భయం ఉందాని డి.”

“ఏమీ లేదండి నేను గ్రాడ్జెట్లునే”

“నరే మా కో గ్రాడ్జెట్లు కావాలని పెద్దనూస్టరు గారు చెప్పారు. మీ యూరికి ఈవూరు చాలాదూరముకదా. ఇక్కడ ఉంటారా? ఈమధ్య ఒకాయన ఇట్లాగేవుంటారని అర్థమవుచున్నది చెప్పకుండా వెళ్ళిపోయినాడులండి. దాని తరువాత విచారిస్తే నాళ్ళ ఊరిదగ్గరే ఏదో వుద్యోగం దొరికిందని తెలిసింది.”

“మీకు అటువంటి భయం వుండనక్కరలేదు. ఎక్కడంటే అదే నాకు స్వగ్రామము. పొలము బొట్రా లేని వాళ్లకు ఎక్కడ పొట్టగడిస్తే అదే స్వదేశం” అని కొంచెం దీనంగా నూట్లాడినాను.

ఆయనకు నాయందు అభిమానం కలిగినట్లుంది. ఎందుచేతనంటే నన్ను హెచ్ మాస్టరును చూచిరండని అన్నాడు.

ఆ హెడ్ మాస్టరుగారు నాకు బాల్యంలో గురువు. ఆయన నావిషయంలో ఏవిధమైన అడ్డూ పెట్టక 'దీని తప్పక పెంచునాడు. నేనుకూడా నీకు చేతుదగిన నాయము చేస్తా' నన్నాడు మహానుభావుడు. అట్టి సహృదయుడు నందనీయుడు.

మర్నాడు ఆయనను చూడటానికి బయలుదేరినాను. తెల్లనుల్లు కట్టాను. పాస్తానుచొక్కా, సిక్కుకోటు వేసుకున్నాను. కొంచెము డాబుగా పూడానిని చూడద్దేశం.

నన్ను ఒంటిగంటకు సగ్గో రమ్మగ్నాడు. నేను సగ్గో ఆవేశకు పోయేస క ఆయన సినిమాలో పుగ్నాడు. ఏమి చేసేది? అక్కడే కుక్కలో కూర్చున్నా. పెండ్లింక, మూడ్లెండి, ఆయన రావేడు. ఎండికాం కానట చేత నోరెండిపోతున్నది. బైటికి వెళ్లి క్లగ్గి సోడానీళ్లు తాగిచడ్డాను. అంటే, తీరా నేను కాలు బయట పెట్టినకి ఆయన నచి నేను రావేదనుకొని వెళ్లిపోతాడేమో అని భయం. అట్లాగే అక్కడ అయిదు గంటల వరకు గూర్చున్నాను. అప్పుడికి ఆయన దర్శకం అయినది.

“మీరు వచ్చి ఎంతసేపైందండి?”

“ఒంటిగంటకే వచ్చానండి”

“మీ కా నెల్లూరు ఆయన కనపడ్డాడా?”

“ఎవరండి ఆయన?”

“మీకు తెలియదా? యస్. ఏ. వ్యాసు అయినాడట మిమ్ములను ఎరుగట. ఎక్కడో కలిసి ఉదువుకొన్నారట.”

“ఎంగనెండి”

“సాడుగుగా, ఒక్కబల్బుగా, చాయన చాయన వుంటాడండి. మిమ్మను బాగా ఎరుగుచున్నాడు”

“కానప్పు, నా కేమాత్రము హాసకంటిదు. ఇటులే ఎంగుకొచ్చాడండి?”

“మీ మోస్తరుగనే ఈప్రకారమునకే వచ్చాడు. చాలా ఇబ్బందిగావుంది. జీతం ఏమిచ్చినా పుచ్చుకుంటా సెంటి అని ఎంతో పాప్రధేయపడ్డాడు. కాని మిమ్ములను అడగంది నేను మాట ఇయ్యనని పంపాను. సాయంత్రం వస్తానన్నాడు. ఇంకా కానేపటికి వస్తాడు అనుకొంటా. లేకపోతే బైట కూర్చున్నాడో ముందు మీరు నచ్చారు. మీరు నడంతునే ఇంకో కియ్యటం”

అహ! ఎంత విశ్వాసపాత్రుడు ఈయన, అని నాక సంతోషం కలిగింది. అందుకని అన్నాన—

“అయ్యో, మీరు ధర్మం ఆలోచించారు. నేను మిక్కిలి అవసరంకోనున్నా. నాకు దయచేసి ఆర్థు ఇయ్యండి.”

“ఇయ్యటానికి అభ్యంతరములేదు. మీకు మాకు జీతం దగ్గరే కుదరాలె.”

“ఎంతటారు?”

“మీకు ముందుగానే మనవిచేస్తున్నా. మాస్కూలులో జీతాలు తక్కువ. అద్దెనా తొమ్మిదెనిలకే ఇస్తాను. మీయిష్టమైతేనే రండి, లేచిపో వెళ్లండి. క్రిందటిసంవత్సరం వెల్లిపోయిన గ్యాజ్యేటుకు 28 ఇచ్చేవాళ్లం. ఆయనచాలా అను-

భవం కలవాడు. నవ్వుతాను! నామాటయందు నమ్మకం లేకపోతే సుబ్బారావుగారిని కనక్కోండి. ఆయనకు బంధువుడే అయిన. ఈనెల్లూరు ఆయన ముప్ప ఇయ్యమంటున్నాడు. మీకు అనుభవమాలేదు. M. A. అయినా కాదు. ఏమియ్యమంటారు?”

ప్రభూ! బి. ఏ. కు ఎంత విలువ వుందో నాకు బోధ పడ్డది. ప్రాణం చల్లబడ్డది. గుండె బిగుసుకుపోయింది. నోట మాట రాబోదు. నేను అంత తక్కువకు ఒప్పుకోకపోతే M. A. సిద్ధంగా వున్నాడు ఇంకోనోట ఇంతకంటే ఎక్కువవస్తుందని నమ్మకం ఎక్కడా? అని ఆలోచిస్తూ వుండగానే, ఎవరో కుర్రవాడు వచ్చి నెల్లూరు ఆయన వచ్చాడు అని చెప్పాడు ఇంకే ముందే ఈ ప్రద్యోగం వాడు లిటిక్కిన వేసుకెళ్లటానికి సిద్ధంగా వున్నాడు. అధికారి నాంకచూచి నవ్వాడు, “ఏమంటావు పోతున్నది బేరం. నీయిష్టం” అన్నట్లు. నేనూ ఆయనవంక దీనంగా చూస్తూ “నలభై అయినా యిప్పించండి” అన్నాను. ఆయన ఒక చిరునవ్వునట్టే “అబ్బో! ఎంత అడిగావు! మాకు అందికలో లేదే! ఇక లాభంలేదు! బేరం కుదరదు” అని మాటలు తర్జుమాలో అర్థంవచ్చేచూపులు చూశాడు.

నేను ‘ఇక లాభంలేదు. పరుగెత్తి పాలు త్రాగేకంటే నుంచుని నీళ్లు త్రాగటం మేల’ అని అనుకొని, సరే ముపై అయిదయినా నాకు ఇప్పించండి అని అన్నాను.

“ముప్పైఇస్తే ఆయనే వస్తాడు. నామాట అబద్ధం

అయితే ఆయనను పిలిచి మీయెకటనే మాట్లాడించ మంటా రా?" అన్నాడు. "ఎబ్బే మీమాటయందు నమ్మకం లేక కాదు. దయచేసి నే సడిగించి ఇయ్యండి"

"అవంతా చట్టిమాట. ఛార్జ్స్ వలెనే 28 ఇస్తాను. మీ ఇష్టమే చేప్పండి. ఇక్కడ ఎవరికి సకే అంటే ఇప్పుడే ఆర్డరు ఇస్తాను."

ఏమిచేసేది "సకే మున్న అయినా ఇయ్యండి" అన్నాను. ఆయన చితునవ్వు సవ్వి "మీరు అవ్యవసాయం పెద్ద హాస్టలు గారు కూడా మీ పనియందు చెల్లదు. మీరు అభిమానంగా పనిచేస్తారనే నమ్మకంతో మీకు ఆర్డరు ఇస్తున్నాను" అని "ఒరేయి, మీ అస్తికేసును తీసి కెళ్ళిచ్చి ఆర్డరు మీకు కొట్టమను గుచు స్తానో. ఆర్డరు మీకు సకే రమ్మని చేప్ప" అని అన్నాడు.

"ఆర్డరు వస్తుంది తీసుకపోండి. మీరు మాస్కూలు పాత విద్యార్థులుకూడాను. విశ్వాసం గా పనిచేయాలి అయితే నాకోసందేహంవుంది. అలాగుతాను కోపంలేదుగదా" అన్నాడు ఆయన. "నేను చిన్నవాడిని తమరు పెద్దలు. మీమీద నాకు కోప మేమిటి? దయచేసి చెప్పండి మీసందేహమేమిటో" అన్నాను.

"ఏమిలేదండీ, మాస్కూలులో కొంచెం అల్లరికుర్చీవాళ్ళు వున్నారు. చూడబోతే మీదగ్గర నడచు తక్కువ. చెప్పగలగైర్వం వుందా?" అని అన్నాడు ఆయన. మల్లుబట్ట

చాస్లినుచొక్కా సిల్కుకోటు వేసికొన్నా సదరు తక్కువ గానోలు ఆయనకళ్ళలో. అయినా నీళ్ళుసమలితే లాభం లేదని “అయ్యా ఒక్కమాట చెబుతానువిండి. సదరు మటుకు తక్కువే కాని చెప్పటం సినలుగా వుంటుం” దని అన్నా. వర్తకనిభానుణి హృదయానికి ఈమాటలు టంకంపొడిలాగ అతికినవి. వుత్తరక్షణలో అర్ధరుతెచ్చి నాచేతికిచ్చి చిరు నవ్వుతో అశ్చర్యన తుడిచిపెట్టా, అన్నాడు.

అప్పుడు నాకు ఆయనను చూస్తే కలిగినరోత నాకొకసారి మద్రాసులో మూరీచూర్కెట్టులో ఒకచాపునాస్తి పుట్టిన సన్యాభావం కో తులతూగుతుంది. నీనా మరెముక పెద్ద మనిషి ఆచూర్కెట్టుకు పోయి కొన్ని వస్తువులు బేరచేశాము. ఎవోకొన్ని చిన్న వస్తువులు కొన్నాము. తరువాతి ఒక పెద్ద పొంతుకొకటి బీము చేసాము అది చూపులకు చాలా డాలుగావుంది పైకి పోతే సామాన్యంగా వుండేదాని దానిభీతి అంతవండుకని మాకు తెలుసు కాని ఎంతో నిశ్చయించి దిప్పలేము. అతడు సరికూపాదులు చెప్పాడు. చివరకు మాకున్నరకు సైసలుచేసి కొన్నాను. ఈవ్యవహార మంతా దీక్షతో గమస్తూన్న ప్రకాశపువాడు మేము పోతుంటే మామక నవ్వుతూ మాచి You are lucky అన్నాడు.

అసలు ఆకలం అర్ధరూపాయి ఖరీదు. అందుకని మమ్మల్ని లను వేళాకోళానికి వాడు అల్లా అన్నాడని దానితరువాత

తెలిసింది.

ఈస్కూలు అధికారి అంటే. నెట్లూరు ఆయన కేవలము కల్పిత పురుషుడు. అట్లా ఒక యెం ప. ను సృష్టించి బేరాలు సాగించటం ఆయనకు సహజమైన వ్యాపారము. తన వాత నాకు స్నేహితులు చెప్పినారు. ఎట్లాగననుతేనేమీ ఆస్కూలులో ఉద్యోగం దొరికింది.

2

ఉరుములు - మెరుపులు.

నేను ఉపాధ్యాయుడుగా పాఠశాలకు వెళ్ళిన మొదటి రోజు నా సమర్పణనాంగో శంకుగదినము- అంతవరకును స్వేచ్ఛ గాతిరిగినాను. నావచ్చినత్రోవ చూడటం మొదలైంది. నేను గడపిన మనుగడ నిష్కలంకమైనది. నాజీవితము మృదువు ఘరసుమశయ్యయేకాని, కఠినభూతలముకాదు. శలసంపులెరుగను. తంత్రములెరుగను. మాయలెరుగను.

ఆరోజు— ఏమి మార్పు నాజీవితంలో విద్యార్థిగా ఒక్కసారి కూర్చుండేవాడిని కుర్చీలో కూర్చునే రోజు. విద్యార్థిగా నన్నుపుడు ఉల్లాసంగా పాఠశాలకు పోయేవాడిని. ఆరోజు ఏదో చెప్పలేని భయము నన్ను కట్టుకొన్నది. కొంతక్రాంతి, కొంతభిడియము, కొంతసిగ్గు, కొంతభయము నన్ను ఆవరించుకొన్నవి.

మా అధికారి నడక విషయమై నొక్కి చెప్పటం మూలాన నాకుస్తులవిషయమై వడవలసిన జాగ్రత పడ్డాను. కిట్టు పంచ ముదలుకొని శిరోధానంవరకు సలక్షణంగాను శాస్త్ర నిబంధనానుకూలంగాను ప్రవర్తించాను. ఇంత జాగ్రత్తగా ముస్తాబు చేసికొని నాబొలురతో ప్రథమ పరిచయం చేసుకొంటానికి బయలుదే నాను. నాబొలురను చూడవలెనని నే నెంత తహతహ పడుతున్నానో కొత్తమూస్తరును చూడాలని వాళ్ళు అంత వేర పడుతున్నారు.

నేను ఆరుదవ ఫోటోలోకి పోవాలని తెలిసింది. ప్రసన్నమునకే పెన్సిల్లానుకు పోవాలని వచ్చిందే అని నాకు స్పష్టమైతే అనుకొని, ఒక పథమైన సంతోషంతో మేడమెట్లక్కి న్నానులోకి పోయానాను. నేనుపోయానాను అంటూ ఒక శబ్దాలంకారం అనాడు. ఎందుకంటే పోయింది నేను కాదు. నాకాళ్ళు.

కుర్చీలో కూర్చునే సర్వతము చీమ చీటుక్కునున్నా విని పించేటంతటి నిశ్శబ్దంగావుంది. కూర్చునేసరికి నాకు పరిమాసం దం కలిగింది. బ్రిటిషురాజ్యాన్ని ఏలే చక్రవర్తి సింహాసనం మీద కూర్చున్నప్పుడు ఆయనకు గలిగే ఆనందం నాకు కలిగిన సంతోషం నుండు తృణసమానము. జయసూచకంగా ఒక్క చిరువ్యసవిన్వానను ఉత్తర తుణంలో పిల్లలందరు ఒక్కమారు బెంచీలమీద ధమధమా అని వాయించినారు ప్రళయకాల సూచనార్హమైన పిడుగువలె ఆశిబ్దము నాగుండెలలో మారుమ్రోగింది. ఆచిన్న చిరునవ్వు మెరుపుకు ఇన్నిఉరు

ములా? నాలోకము ఎక్కడుందో నేనూహించలేక పోయాను.

సాక్షాతీసుఁడై అచన్ద్రుఁడైనాను. సాక్షాతీసుకు రక్షిసి భార్య ఉండెడిది. ఒకరోజు ఆయన రావటంతోనే ఆమె తర్జన గెల్లిన భర్తనాది వార్తవ్యాసతో ఆయనకు స్వాగతమిచ్చి అంత తో కోపాగ్నిచల్లారక వోవటంమూలాన కుండెడుచన్నళ్ళు తీసికొచ్చి ఆయన నెత్తినిపోసెంట. పాపము ఆయనకు పొదుకు అల్లు చున్నప్పుడో తెలియదు. ఆయన నవ్వుతూ ఆ ఉపాధ్యాయుడు ఈ కోర్కెనన్న మేనా అని అన్నాడట. నవ్వే శక్తి ఉంటే ఎట్టి అనియనాన్న అయినా అట్లా నవ్వేసి వేరుచుచ్చు.

నాకు అలాటి అవస్థేవచ్చింది. అందుకు నేనూ, ఆ చిన్న మోగుకు ఇంత పెద్ద ఉపమా అన్నా. సాక్షాతీసుభార్య ఏ జీవందో తెలియదు. కాని చూపువాళ్ళు చూటుకు మళ్ళా అల్లులు కొట్టారు.

ఏమి చెయ్యాలినింది పోచినికాని ఉపాధ్యాయ ప్రముఖులు ఏమిచేశారు అట్టి పరిస్థితులలో. మాడ.డి. ఒక ఆయన ఆస్ట్రేలియా భూగోళజ్ఞానము పోషిస్తూ ఒక సంస్థలో Stamping is done in Australia అని చె.డం ప్రారంభించేసరికి పిల్లలు ఆ మాటవిని అర్థం అందుకొని గంభీర పిల్లలు కొట్టారు. ఉపాధ్యాయుడు కో చెమునేపు సిదానించి by asses అని అన్నాడట.

అటువంటి ప్రయోగము వీక్షేన ప్రయోగిద్దామంటే ఏమీ

శోచక పోవడమీకాక కాళ్ళు తేలిపోవటము మొదలుపెట్టినవి. నాస్యమైనంతవరకు గాంధీ గారిని కళ్ళలో నిలువబెట్టి ఇంగ్లీషుగో “నాకు చాల విచారముగా ఉంది” అనేసరికి అందరు ఏక గ్రీవంగా “చోచోచోచోచో” అని సానుభూతిని వెలి పుచ్చారు. ఇంకోకంటే గీనావస్థ ఇంకేముంది?

ఏమిశోచక ఒకవిధమైన దురస్థిలో పడి నేనుకొట్టుకుంటుంటే ఇంతలో ఒక పెద్ద కుగ్రాడు లేచినాడు. మీసకట్టు ఒక మోస్తరుగా అమరింది. స్వరస్రావ. కాలు పొడగాటివాడు. వాడిని చూచేసరికి నావ్యాదయంలో ఎట్టి చలనం కలిగిందో కాని మొఖం కళ్ళా విహీనం అయిపోయి ఆముడము త్రాగిన వాడి ముఖంగా వికారిరూపం పొందినదని మాత్రం నాకు తెలుసును.

ఆ కుగ్రాడు నా ముఖంవంక తేరపారచూచి, చప్పున గ్లాసులోనుండి బైటకు పోవడం మొదలుపెట్టాడు. “ఏమోయి ! ఆగు అట్లా పోవటమే ? ఇక్కడున్న ఉపాధ్యాయుడి అనుమతి లేకుండానే ? ఇదేమి విపరీతము ?” అన్నాను నేను. ఆకుగ్రాడు నదురు బెదురు లేకుండా “ఇది పెద్దక్లాసంజీ.” అని తీవిగా నడచి పోయినాడు.

ఒక చిరునవ్వు నవ్వి అప్పటికి తప్పించుకొన్నాను. ఇంక ఏదోఒక దార్జన్యం చేయకపోతే పిల్లలు హద్దులూరి అల్లరి సాగించేలాగున్నారు. వాళ్ళపాఠము చెడడం మొదలు పెడదా మంటే అది ఏమో నాకు తెలియదు. అడిగితే సక్రమంగాను

పెసయంగాను చెప్పే స్థితిలో వాళ్ళు ఏమాత్రంలేరు. వాతావస్థానికై ప్రతిపక్షానికై ఉంది.

ఇనన్ని అవగాహనం చేసికొని అమాంతంగా ఒక ఉపన్యాసము ఎత్తుకొని పెన్సిల్స్ మాటలు నోటినిండా పలుకుతూ, తమవుకోకుండా ఒక్కనమ్ముకు గంటకొట్టే పర్వతం బిషిన్ చంద్రవారాలాగ ఉపన్యాసము కురిపించాను. కొండవిటి జలాసాతమువలె వచ్చే ఈ వాస్తవికతచూచి మా వాళ్లు చల్లబడ్డారు. ముఖాలు సికసిగిచినవి. కొత్తనూస్తరు గట్టివాడని మనస్సుకు వచ్చింది. నేనూ గండంతప్పి బైట పడ్డందుకు సంతోషించాను. ఆ సావశ్యరానికి ఆక్లాసులో అల్లరిలేదు.

3

శిక్షా సత్పత్తి.

మొదటిరోజున సన్ను కొంచెం ఒత్తిచూచి ఉపాధ్యాయుని సత్తువ గ్రహించినాడు. తరువాత వారము రోజులు నేను పాఠం చెప్పలేదు. ప్రతిదినము ఏదోయొక విషయమై గంభీరమైన ఉపన్యాసము ఇయ్యటంవల్ల వాళ్ళకు నామందు కలిగిన ఉద్దేశాన్ని స్థిరపరచాను. ఆవిధంగా నా కష్టాలు గట్టెక్కినవి. కుర్రవాళ్లు సన్ను అర్థంచేసుకొన్నారు. నేనూ వాళ్ళ గుణగతాలు గ్రహించాను. మాయిద్దరిమధ్య కోపద్వేషాలు సళించి పోయి కాలము హాయిగా గడవటం మొదలుపెట్టినది.

అయితే ప్రతి సంవత్సరూ, జాతీకీ, బృందావనీ ఎల్లాగయితే కొన్ని హక్కులు ఉంటూ అట్లాగే విద్యార్థిబృందానికికూడా కొన్ని ఉపహక్కులున్నాయి. మామూలు బేగావేయూ. పరీక్ష పత్రాలు కఠినంగా ఉండరాదు. ఇవి ముఖ్యమైనవి.

ఇవిగాక మరికొన్ని నిబంధనలున్నవి. పరీక్షలో కాపీ చేస్తుంటే ఉపాధ్యాయుడుచూచి చూడట్లు ఉంటుంది గుమ్మం దగ్గర నుంచుని చేయ చదువుకొంటున్నట్లు టిప్టూ పెద్ద మాస్టరు బెత్తంతీసుకొని రావటం కుర్రవాళ్ళకు తెలియకచాలి. కుర్రవాడు అలస్యంగావచ్చినా, ఎప్పుడైనా ప్రమాద వశం చేత పాఠశాలకు రాకపోయినా ఉపాధ్యాయుడు గమనించ రాదు. ఇటువంటివి అనేకంగా ఉన్నవి. వారి న్యాయచట్టము అంతా వివరంగా వ్రాస్తే ఈ చిన్నపుస్తకంచాలదు.

ఈ చట్టాలలో శిక్షాస్మృతిలోని ఒకటి రెండు విషయాలను మాత్రం ఇచ్చట మచ్చుకు చూపిస్తున్నాను. ఏఉపాధ్యాయుడైనా వ్రాయజూసిన ఉత్తరములు లేక జవాబులు చూచి తక్కువ మార్కులు వేసినా, విద్యార్థి అనుకొనినన్ని మార్కులు వేయకపోయినా, వేసిదిద్దినా, దిద్దినట్లు అనుమానమున్నా, పత్రంమీద వేసి పెద్దపుస్తకంలో వేయకపోయినా శిక్షార్హుడు.

పైన చెప్పిన తప్పులకు రెండువిధములైన శిక్షలున్నవి. ఒకటి సామాన్యశిక్ష, రెండవది కఠినశిక్ష. బాలురే తప్పిడమునుబట్టి శిక్ష నిర్ణయించవచ్చును. శిక్షితుడైన ఉపాధ్యాయుడు. రాళ్ళు పువ్వుట, అతని పుస్తకములను తస్కరించి దహనముచేయుట,

అతని పేరు నిండావాక్యములతో సంఘటనముచేసి గోడ్డపై న వ్రాయుట, అతని కేదైన వివరీతమైన పేరు పెట్టుట, క్లాసులో ఒకరుకాని, అందరుకాని అతనిని ఎదిరించుట మొదలైన తిరస్కృతులకు లోనగును. పిల్లవాళ్ళు సూక్ష్మబుద్ధి గలవాళ్ళయితే ఇంకను విచిత్రమైన తిరస్కృతులను కనిపెట్టి అట్టిశిక్షాస్థూడైన ఉపాధ్యాయునిపై ప్రయోగించవచ్చును.

ఈశిక్షాస్మృతిలోకననశిక్షకు అర్థం దండతాడనమే. క్లాసు లోని పిల్లలలో ప్రత్యేక వ్యక్తిగాని లేక అందరు కలసిగాని సక్రమమైనటువంటియు, ఉత్తమమైనటువంటియు మార్గము ననుసరించి పనిజరుపవలెను అని ఈవిధముగా వివిధ నేరములకు విచిత్రమైన శిక్షలు శాసింపబడినవి.

ఇట్టి చట్టములకు సరి ఉపాధ్యాయుడు లోబడియుండాలని చెప్పటమే ఈ ప్రకరణం వ్రాయటంలో నా ఉద్దేశం. అట్లు లోబడక చట్టతిరస్కారముచేసిన ఉపాధ్యాయులు అనుభవించ వలసినదంతా అనుభవించారు.

బంగారయ్యగారు మార్కులు వేయలేదట! రాత్రివేళ కొందరు కొంటెపిల్లలు ఆయన ఇంటికిపోయి, ఆయనను బయటికి పిలిచి కొట్టదలుచుకొన్నారు. కాని పిలిస్తే ఆయన బైటి కెందుకొస్తాడు? అందుకని ఒక ఉపాయం ఆలోచించారు. బంగారయ్యగారి బావమరద బందరులోనున్నాడు. ఆయన వ్రాసినట్లుగా ఒక పుత్తరంవ్రాసి, అందులో అతడు రాత్రి బండికి వస్తాడన్నట్లుగా వ్రాశారు. పాపము ఆరాత్రి బంగా

రయ్యగారు కావమరది ఎస్తాడని అనుకొంటూ వుండగానే “ఒరే ఒంగారు” అని ఎవరో అస్పష్టంగా పిలిచారు. కుర్రవాళ్ళకు చదువు చెబుతున్న బంగారయ్యగారు “మీ అన్నయ్య వచ్చేడేవు” అని గదిలోకి కేకేసి చప్పున తిలుపు తీశాడు. పిలిచిన దెవరో చూచి గ్రహించక పూర్వమే నెత్తిమీద గుడ్డపడ్డది. ఖడిపెడి కబ్బాయి పడ్డని. ఇంతలో అన్నమ్మగారు గొంగిపోతున్న సంకోషంతో చెంబుతో నీళ్లుతీసుకొని బాంతగతో ‘అన్నయూ’ అంటూ వచ్చింది. ఆమె రావలంతోనే కుర్రవాళ్లు ఎక్కడివాళ్ళక్కడ వారపోవలసివూచి గాగరానికి ‘అయ్యో, ఇదేమిటి, ఇదేమిటి’ అని అన్నది. దూరానుంచి ఒకడు ‘ఏమలేదూ అమ్మాయి, బావగారో’—

ఇది కఠినశిక్షక్రింద ఉదాహరణము.

సుగంధిరావుగారు పరీక్షలో కాపిచేస్తున్న కుర్రవాడిని కొట్టి నందుకు అతనికి “డబ్బా” అని పేరుపెట్టారు. ఆనామము గోడలపై వ్రాయటమేకాకుండా, ఊళ్ళో అన్ని భాగములలో ఉండే ప్రజలకు వెల్లడి అయ్యేసమిత్తం స్వచ్ఛాహారం చేసే ఆహారపై వ్రాయబడి బస్తీపట్టుకు ప్రకటింపబడ్డది. ఆయన భార్య “పాలడబ్బా తేమలండి” అని అంటూఁకికూడా భయపడేది. ఇది సామాన్యశిక్షకు తార్కాణము.

ఇట్లా శిక్షాస్మృతి ఘోషిస్తుంటే ఏఉపాధ్యాయుడు చట్టము నెదిరించి ప్రవర్తించగలడు? నేను క్రొత్తగా ఉపాధ్యాయవృత్తిలో ప్రవేశించాననికాబోయి, ఒక పెద్దమనిషి

నాపై న కరుణపూర్వకముగా పట్టి కన్నులు పెట్టి “చూడండి, మీరు క్రొత్తగా చచ్చి పట్టుకున్నారు. సూర్యులు అంతా మీ నా సుఖం సంతోషం. చూడండి విజయముతోను, సోమ్యమునకు లోను కాస్త కనిపెట్టి పుంజి మీకు ఎశేయించి చెప్పి గ్రహ లేదు. అంగారకముగానూ, సుగ్రహముగా ముచ్చటైన ప్రతి దీర్ఘాధ్యాయుల అంతా ఈ సూర్యులతో సానాలు నేర్చుకొని పోయినా సరే” న్నాడు. ఆయన చెప్పి మాటలు మంచి నే కానీ, కోళ్లయిట్లుత క్రాంతి, ఎంత విప్లవలాగ భయ కర మైన కల్పనూ ఉండి కొంతమందివేళ కాడి యని పిలువడమే పెద్దమనిషి గొప్పదనమునాడినో కనుకనా మాట్లాడుతుంటే నా ప్రాణాలు ఎక్కడున్నవో కనక్కోండి.

జీవితమంతా ఉపాధ్యాయవృత్తిలో గడిపినవాని అజ్ఞాతే ఇట్టి నిమిషము తాము అనుభవించామనే వారు చెబుతారు. వెంకటప్ప రంగారావునే ఒక ఉపాధ్యాయుని దినచర్య తీయండి. ఎట్టి పరిత్రాసుభవాన్ని సూచించి వ్రాసినాగో! ఈ భుక్తికంటో ప్రచురించటానికి అన్ని యిచ్చించులకు పాతికి మందనంత ములు అన్నిస్తూ వారు వ్రాసిన విషయము ఎక్కిన చేరుస్తున్నాను.

పాఠశాలాంతర పరీక్షకు నేను పదిమంది కుర్రవాళ్ళను ఎంప లేదన్న కోపంతో బయలుదేరింది కుర్రవాళ్ళకూ నాకూ చెడ్డ స్వభావం. పరీక్షసమయంలో కొంచెము కఠినంగా ఉండటం దానికి తోడ్పడింది.

ఈ రోజు పాఠశాలాధికారి పాఠశాలను చూచి గోడల
పై న వ్రాతలున్నవని, పిల్లలు అడుగు పెట్టినా ఉండవలసి
పోవుండు అభిప్రాయం వెల్లడిచచ్చగా, నేను ఆ అభిప్రాయాన్ని
చూసి పోగొట్టెను. ఏమేమో చెప్పి శుభ్రవాళ్ళు చాలా
మంచివాళ్ళు, కొద్దిమందియైనా అన్నిచిన్నవాళ్ళు. కాళ్ళ
యినా నన్ను జూస్తే పొడలుతూనే ఉంటాయి. నా దినుసుకు
గుర్రం ఈచనులు బిగుతుగా ఉంటాయి. శుష్కజీరణం నాకంటే
బడితే అతడు అని చెప్పి అధికారిని బిగువగా నమ్మించి,
నా గౌరవాన్ని కాపాడుకొన్నాను.

నామిత్రం జ్ఞానానికి కీర్తి పెట్టి కనుచికి పెట్టిన నాత
జ్ఞానానితో నెత్తున్నాము. గేటువాటి నాలుగడుగులు
రావలసివేసి, ఎవరో ఇద్దరు ముగ్గురు నెరుకనుచి బడి ఆవు
మని కేకేశారు. ఎవరో ఆవుమంటున్నారని ఎరిగివాడు బడిని
నిలుపుచేశాడు. ఇంకలో ఇదిమంది శుభ్రవాళ్ళు బడిదగ్గర
కొచ్చి కొంగిచూచి “ఒరేయి, మంచి బచ్చాయేరా! ఎవరో
అనుకొన్నాము. బచ్చాయన్నా, ఇనపెట్టానూరా” అని
అన్నారు. అంతటితో ఊరుకోవచ్చురా! నాల్గ అగడంమండా
“ఇనుము ÷ పెట్టె = ఇనపెట్టె అని ఏమాత్రం ప్రకారం
అయిందా?” అన్నారు. అది కర్మధారయ సమాసంరా
అని వాళ్ళు దూరాన్నుంచి అనుకోవలసినా మూకు విసిరిం
చింది. ఇన్ పెట్టెదూరం మాత్రం నవ్వారు. పన్నింటి
అన్నారు. నా అధికారిని అన్నారే అని నాకు దుర్భరమైన

విచారం వేసింది. ఆయనమటుకు ఒకటే నవ్వుటం.

‘ఈ రోజు నాకు అన్నం బొత్తుగా సయించలేదు’ అని ఆయన దినచర్యలో వ్రాసుకొన్నాడు. ఇకకూడా సామూహ్య శిక్షకు ఉప హరిణమనే పాఠకులు గ్రహింతురుగాక.

నాగరాజుగారిని వివాహము, ఏదో ఆకాస్తా మంచిమాట చేసివచ్చును ఆయనవెళ్ళి రామమూర్తిగారితో మొగ పెట్టుకొని “అయ్యో, నేనీ ఉపాధ్యాయవృత్తి నడచేస్తాను బహిర్యే గుంటేమ. దెబ్బలు తిని మళ్ళీ ఏముఖం పెట్టుకొనింది ముదిలో తిరిగేది” అన్నాడు. రామమూర్తిగారు సహా గాఢీర్యమో — “ఏముఖంలా? — ఉపాధ్యాయుడు మొఖంలా — అయితే ఎన్నోసారి నీవు దెబ్బలు తింటుంది” అని సాగరసదృశము గాఢీర్యమో అడిగాడు నాగరాజుగారు పాపం కట్టి పోయాస్తూ “ఎన్నోసార్లుకూడా నాకిర్యంకా లితే!” అన్నాడు. అప్పుడు రామమూర్తిగారు గొంతు నవ రించుకొని “ఓస్, ముగిసిపోకే ఇంత! పిచ్చివాడా!, నీళ్లే పంలాంటి ఉద్యోగాన్ని ఎదులుకొని నోట మన్నుకొట్టుకుంటావా? ఎరుచెప్పారు నీకానూహ! ఎరు చెప్పారంటా! అవసూనసూ! ఇటువంటివి పెట్టుకుంటే నెగ్గిపోతే! నాజీవితం ఆదగ్గంగాతీసుకో. నన్నుశాశి ధైర్యం తెచ్చుకో. ఎంకాకు పిచ్చిస ఉడకావు. కొట్టారు అంటావు? కొట్టంది ఎవరిని? మొగట నన్ను నెల్లూరులో కొట్టారు. తరువాత గుంటూరు స్కూలులో వసచేస్తుంటే అక్కడ కొట్టారు. అటు తరువాత

నూజివీడులో, తరువాత ఏలూరు, దెందులూరు, ఆత్మకూరు, అనకాపల్లిలలో కొట్టాడు. విశాఖపట్నంలో సముద్రపుబిడ్డన పడేసికొట్టారు. గానధానికి మూలపడి ఉందామని ఈ బరంపురము వస్తే ఇక్కడా కొట్టారుగదా! కాబట్టి దేబ్బలు తి టం ఈజీవీంలో నామాస్య విషయంగా ఎంచి ధైర్యంగా తిరుగు” అని రామమూర్తిగారు సలహా ఇయ్యడం నాకు తెలుసు.

కాని నేను దాగ్రస్తగా ఉండి కుర్రవాళ్ల మును అనురాగం కనపరచి, కొంత ఇతరులకు బోడకుండా తిప్పించుకొన్నాను. నమ్మకూ!

4

లంగూడీ ప్రకరణము.

పాఠశాలలలో తెలుగు పండితులకు గొప్పగా గౌరవం లేక పోవటం, ఆస్థానాలో పిల్లలు విజృంభించి అల్లరిచేసి ఇతర క్లాసులలోకూడా పరిజయగకుండా చేయుట అను కీతేలిసిపిషయమే. ఇంగ్లీషు క్లాసులో నోరెత్తి రెండుమాటలు మాట్లాడలేని పిల్లగుంట డికి తెలుగు క్లాసులో చల్లచూలినతెలిగి వస్తుంది. ఇతర క్లాసులలో బెంచీలతోపాటు బద్దీవ ప్రశీనులారు ఉండేవాడు ఈ క్లాసు వచ్చేసరికి సజీవుడై గొంతెత్తి ఉపన్యాసాలు ఇస్తాడు. అంతేకాకుండా ఇంగ్లీషు క్లాసులో మూగవోయి అశని సరస్వతి తెలుగు క్లాసులో ఛాణక్ మని నాట్యం చేస్తుంది.

ఇటువంటి అవస్థలన్నీ చూచి మాప్రధానోపాధ్యాయుడు తెలుగుయందు అభిమానంగల నన్ను తెలుగు పాఠాలను చెప్పటానికి నియమించినారు. ఇంట్లోను భాషాపండితుడు తెలుగు చెబితే అనిష్టానుష్ఠానం అట్లగు ఉండవని, బోధన నూతన పద్ధతులను అనుసరించి ఉండి సుగ్రాహ్యమై సౌలభ్యానికి ముడివడుతుందని ఆయాస గారి ఊహ.

నేనూ తెలుగుభాషయందుండే అభిమానంవల్ల తెలుగు పాఠాలు చెప్పటానికి బుచ్చుకొన్నాను నాకు భాషలో పండిత్యంలేదు. కాని పోషయూ మాత్రం ఉంది. కాబట్టి ఇంటినెడ్ల చదువుకొనివెళ్ళి బోధించలేకపోతానా అని అనుకొన్నాను.

నాకు తెలుగులో పండిత్యం లేదని వ్యాకరణం తుణ్ణంగా చదివి యుండలేదని ఎట్లా తెలిసింకో మరి; కొందరికి తెలిసింది—తెలిసింది నే ననుకొంటాను. నిజానికి, వ్యాకరణంతో పరిచయం కలుగజేసికొన్నాను గాని పరీక్షకు నిలబడలేను. ఎప్పుడు చెప్పవలసినమాత్రం అప్పుడు స్లైడుచుకొని పోదామని మనస్సులో సంకల్పించుకొన్నాను. అసలు రిహస్యం అదీ.

అయితే ఆరోజున ఆ పాడగాటి కుర్రవాడు నచ్చి “లంగూడీ” అంటే ఏమిటండీ అని నన్ను అడిగినదాకా నాకు స్యాకరణాభిమాన రాదని నే ననుకోలేదు. అతగాడొచ్చి వినయంగా “మాస్టరా! లంగూడీ అంటే ఏమిటండీ” అని నన్ను అడిగాడు. “లంగూడీ! లంగూడీ ఏమిటోయి? అయినా

ఇప్పుడు ఆవిషయం తెచ్చి వారిం పాడుచేస్తావేమి, “సమాసంబు నం బ్రోతాదులు తొలియచ్చు మీది నల్లగొలుకెల్ల లోను బు బహుళంబుగా నును’ అసే సూత్రం అర్థం అయిందా అన్నా.” “అయిందండి మాస్టాగూ! ఇప్పుడు నేనడిగిన మాట వ్యాకరణసంబంధమైనదేనండి” అని వినయము ఉట్టి పడుతూ ఆ కుగ్రవాడు విషయం విన్నవించాడు. వ్యాకరణం నేను బోధిస్తున్నప్పుడు తిత్సంబంధమైన విషయము నచ్చినపుడు సరియైన సమాధానం చెప్పటం నాకర్హమే అని క్లాసులో కుర్రాళ్లు అంతా అభిప్రాయపడ్డట్టు వాళ్ళ ముఖలక్షణాలనల్ల నాకు బోధపడ్డది. “ననీ. ఆమాట నీకు ఏ వ్యాకరణంలో వచ్చింది?” అన్నా. “తా. వెంకయ్య వ్యాకరణం చదువుతుంటే ఆమాట వచ్చిందండి. అర్థం తెలియక అడిగానండి” అని ఆకుర్రాడు అన్నాడు.

ఇదివరకే నాకేదో వ్యాకరణం స్పష్టంగారాదని అనుమాన పడుతున్న పిల్లలమందు వ్యాకరణపరిభాషలో ఒక్కపదానికి అర్థం చెప్పలేకపోతే నాగతి ఏమవుతుందో కొంచెం ఆలోచించండి. అందులో ఇదివరలో ఒకసందర్భములో వాళ్ళకో నేను చిన్నయసూత్రం, గుప్తార్థప్రకాశిక, ఆంధ్ర శబ్దానుశాసనము, ప్రాథమ్యాకరణము, శ్రీలింగ లక్షణము, అధర్వణకారి కలు మొదలైన గ్రంథాలు చదివేయున్నానని చెప్పాను. అప్పుడే పిల్లలు ఒకరిమొఖం ఒకరు చూచుకొని తిలలించుకొని ముసిముసివల్పులు నవ్వుకొన్నారు. ఇప్పుడు తా. వెంకయ్య

వ్యాకరణంలోని పదానికి అర్థం చెబటానికి నీళ్ళు నమలితే ఆ పిల్లలు నాకేము రాదు అనుకోనటమేకాకుండా, వాళ్ళబాషలో, సారకాయలు సరికాదు, అనుకోంటారేమో అని భయంవేసింది.

నాకేకాదు, ఈ సు స్తనం చదివే సుహాశయడ్చి, వ్యాకరణశాస్త్ర సాహిత్యమే నాదే. ఎన్నైనా ఇట్టి ప్రశ్న వేస్తే భయం వేస్తుందా వేయదా చెప్పండి. “అంగ్ర వ్యాకరణ లోప నోష్కరణలోనే పెల్లుగుగా పైబడవలెనా” చెప్పండి. ఎంత సేపు ఆలోచించినా, ఇంకా కళ్ళ క్రింద ఎంతోగా అటువంటి పదము విన్నట్టే జ్ఞాపకంలేదు.

తెలిసికావచ్చుచుకొందాను “అప్పుడు” రేపు చెప్పతారు. ఇప్పుడు ఒకసమయంలో బోధిస్తుంటున్నాను. గుంటకొట్టు తున్నాను చూశావా? (అదృష్టవశాత్తూ గుంటకొట్టారు.) అని ఆసమయానికి యిక్తియుక్తంగా అప్పుచుకొన్నాను. మర్నాడు మళ్ళీ నాకు జ్ఞాపకం ఉంచుకున్నాడగడని మొండి ధైర్యం.

అయినా ఎందుకైనా మరచినది ఆ రోజురాత్రి అంతా, తా. వెంకట్య వ్యాకరణం ఆద్యంతం ప్రతివాక్యమూ శల్య పరీక్ష చేస్తూ చదివాను. ఆపదం ఎక్కడా కనుపించలేదు. మరునాడు శాస్త్రీగారిని అడిగా, ఏదైనా సంస్కృత వ్యాకరణ సంబంధమైన పదమేమోనని. ఆయన చాలసేపు ఆలోచించి “ఇటువంటి పదము ఎక్కడా లేదండి. నాకు మిమ్ముని వేళా కోళం చేస్తున్నాడేమో” అని అన్నాడు. నన్ను అంటే ఇంగ్లీషుభాషాపండితుడ్చి వేళాకోళం చేస్తున్నారనే మాట వినే

సరికి మనస్సులో వేళాకోళానికి వెక్కిరింతలకు నే నేమైనా మామూలు తెలుగు పండితుండా అనే భావం పరుగెత్తుతూ ఉపశాంతికి కారణమైనా, శరీరం కాక ఎక్కనే ఎక్కింది. సాటి ఉపాధ్యాయుడిని ఏమీ అనలేక గుటకలు మ్రింగి క్లాసులోకి పోయి, ఆమాటప గ తే మరచిపోయినట్లు సటిస్తూ పాఠం మొదలుపెట్టి చెబుతున్నాను. నేను ఊరుకొన్నా వాడు ఊరుకో లేదు. వాడెందుకు ఊరుకొంటాడు? నాను తార్తారు వంటివాడు.

వెనుక రచయితలకు తార్తారులకు యుద్ధం జరిగింది. అనేక యుద్ధాలలో జయించి రష్యనుడు నాహాగర్నిష్టుడు. కాని ఆ యుద్ధంలో రష్యకులే ఓడిపోయి ఎరుగెత్తటం ముఖ్యం పెట్టి నాను. తార్తారులు వెంటపించివారు. కొంతదూరము పోయిన తరువాత రష్యను సైనికులొకడు తన నేనానితో “తార్తారుని సట్టుకొన్నాను వెంటపెట్టినాకు సహాయం చేయవలసింది” అన్నాడు. నేనాని నాకు పిలిచి, “మంచి ఆగటానికి వీలు లేదు. నాడిని బాగుకొనిరా” అని స్వయంగా అన్నాడు. రష్యనుడు మళ్ళీ, “వాడు రావటంలేదు. నీవు రావాలే” అని పెద్దగా అరచాడు. నేనాని “నీవే, ఆగటానికి ఏమాత్రం వీలులేదు. వానిని వదిలేసిరా” అని ముందునుంచి కేకేశాడు.

“నేను వదలినా నన్ను వీడు ఏమాత్రం వదిలటలేదు” అని వెనుకనుంచి రష్యనుడు ఎలుగెత్తి అరచినాడు.

ఆ విధంగా ఆకుద్రాడు నన్ను నడలక నాళ్ళి జానూ రమ్యే సరికి నా ప్రాణం విసుకైంది. దౌర్జన్యంగా వాడిని కూచో

బెడితే నాగౌరవానికి నష్టం. కొన్నిమూలలలో అప్పుడే గున గునలు వెళ్ళి సప్రయోజనములు వరిసివి. ఏమిచేసే ! “స, ఆ వ్యాకరణం ఇట్లా తీసుకొచ్చి, ఆమాట ఎక్కడుందో ఒక మాటచూపించు” అన్నా.

నాకు నిజంగా వేళాకోళానికే అడిగినట్లుగానే యిప్పుడు దివిటిముందు దీక్షం అయిపోతాడని నాఉద్దేశం. కాని నాడు నిజంగా పుస్తకం బట్టకొని రావటం చూసేసరికి, నాగుండె కొట్టుకొందో, కళ్ళు కాంతినిహీనం అయిపోయినవో, ఏమైందో మీరు ఊహించుకొండి.

తీసుకొచ్చి పుస్తకం మందాసెట్టాడు. అప్పుడు ఒకకొత్తఎత్తు ఎత్తి “ఈపుస్తకం నేను పుస్తకము. దీని నుండ తప్పలే” అని తిప్పించుకొనే సూక్ష్మాన్ని తెరిచియుంచుకొని “ఎక్కడుందిరా ఆమాట” అని అసలు విషయానికొచ్చాను.

నెంటనే నాకు నేరేసి వేల పెట్టిచూపాడు. వాడిమాట నిజమే ! లంగూడి అని ఉండ. ఇందాక తెల్లపోయిన వ్యాకరణ విశారదలూ, కామూదిని తలక్రిందుగా అప్పజెప్ప ప్రజ్ఞగల ఆచార్యులూ, (అనంబోధన ప్రథమ మీచెవులకు కొత్తేమో విందా) లంగూడి ఉదం వ్యాకరణ పరిభాషలో చేర్చుకొండి. మా కుర్రాడు చూపించిన వంక చూడండి అ, ఆ, ఇ, ఈ, లంగూడి, అనే వాక్యం ! అని.

అవునవును, మౌనైస్కూలు విద్యార్థి విషయమై మీకప్పుడే ఉదాసీనభావం కలిగిందని తోస్తుంది. అక్కరలేదండి,

నాటకంలో మొగటిపడ్డానికి నాంది యిని పేరని అందరికి తెలుసుకదా! కానిశరువాత సుస్మృతనాటక రచనానాం ప్రదానాన్ని అనుసరించి వట్టాకులతో సంభాషించే సూత్ర ధారుడు వస్తాడాయె! ఈ రెంటికి విడిపెట్టి దాంపత్యము కుర్చి నాంది యనునది సూత్రధారునిభార్య అని వ్రాసి నాటకానికి సంబంధంలేని నాందిని ఒక ఇంటిదాన్నిచేసి ఇంత పనులూ కుంకునూ, ఇప్పించిన కాలేజీ విద్యార్థిచేత మెప్పునడసి భ్రాతృత్వము స్వీకరించిన, గూగురవాడి ఉంజ్జకు చదువరులు జోహారులు చేయకపోవటం వట్టి అన్యాయం.

5

వ్యాకరణబోధ.

“సర్వవిశ్వ కతర కతమ చ, ఉభయద్వినేమ సమ పూర్వపద అచర దక్షిణ ఉత్తర ఎవత్ కిమితు యత్యాదయః సర్వాదీని శబ్దాని సర్వనామసంజ్ఞాని స్వ్యాః” అని సర్వనామానికి నిర్వచించేపద వ్యాకరణ శస్త్రము పట్టించుకొని తెలుగు పాఠాలుచెప్పి ప్రాముఖ్యతకు ముడివేసుకొని నూపిల్లలకు సర్వనామ పదవ్యుత్పత్తిని గురించి చెప్పి దాని ప్రాధాన్యాన్ని గురించి బోధించి దాని ప్రయోజనాన్ని గురించి వివరంగా వ్యక్తపరచి ఇంకా సదర్శనంగా ఉండటానికి ఏ గామకథో మొదలుపెట్టి రామాయణమంతా రాముడు రాముడు అన్న నామవాచక

పునశ్చరణతో నింపేస్తే అది రావకోటిలాగుండి మోక్షప్రద మైతే కావచ్చుకాని వ్యాసంమటుకు ఎంతసాంపుచెడి యుంటుందో చూసి వ్యాసరచనలో సర్వనామము మొక్క వాడుకవల్ల వ్యాసానికి జిలుగులు ఎక్కి దద్దరచ్చునో కనబరచాను. పల్లెలం దరికి చక్కగా విషయం మునుపుకు ఎక్కింది అందులో నందే హం ఏమీలేదు.

అటు ఆ విషయం వాళ్ళ బుగ్గల క్కటంలో నైఋత్య మేమీలేదు కానీ, వాళ్ళ మునుపులలోఅది పొందిన సరికామమే పిచ్చిత్రయ. ఆసాకుగాటకగ్రామ లేది మొఖంపూద నడుతున్న జుట్టును పైకి తీసిన తెలివివల్ల ఒరుసక్కిన తలమీసంత చేత్తోతో నేస్తూ “ఆ నాడు పిప తాను నీ కీనా నడి సర్వనామము; గోపోతే ఒక్కకుండే కొంటె పిల్లను మూలోమేము సంభాషించేటప్పుడు నాడుంటే నాకు ఆ నాడు ఎవరో తెలుస్తుందే! అ కూడా సర్వనామమేనాడి” అన్నాడు. అప్పుడు విసేరికి అవేరో భయపటూహాలు మేఘాకృతిగా నాయనస్థు లో పుగెత్తలం ముందుపెట్టెనవి.

ఇంతలో వాడు వేసనన్న స్పష్టంగా లేవనబంచేత నాకు అర్థంకాలేదు అను కొనికాబోయి “అదికాదండీ మూస్తూ నూ! ఇప్పుడు ఒకాదుంకు చిట్టిగారే” అని వేసుంది అనుకోండి, ఫలాని ఆయనకు చిట్టిగారెలంటే నిష్ఠులు. ‘ఫలా ఆయన చాలా మంచివాడు’ అని అనుకుండా, ‘చిట్టిగారే చాలా మంచి వాడు’ అంటే, రెండు చాక్యాలలో చెప్పవలసిన భావం ఒక్క

వాళ్ళలో ఇమడటం కాక, చిట్టిగాగె అనేడం సర్వనామము ఇచ్చే ప్రయోజనాన్ని ఇస్తుంటే కావడం. ఇవికూడా స్వ నామాలేనాండి” అని కళ్ళల్లో తెలివీ పక్వతంగా వెలిగించు కొంటూ అన్నాడు. అప్పటికి నాథయాలన్నీ భయపడితూ తాలలాగు సన్న అనరించుకొన్నాయి. “నాకు చిట్టిగారెలు ఇష్టం అనేసంగతి వీళ్ళకేమైనా తెలియదా చెబుమా” అని నాలోనే ఉన్న బిగ్గట్టుకొని అనుకొన్నాను. తెలిసే అట్లా చేస్తున్నానని అననూసశక్తను చిట్టి కేను స్వయంచుకోవలసి వచ్చింది కాని అప్పట్లో నీ కాలన్న కళ్ళల్లో నిలబెట్టి “ఒరే అబ్బాయి, ఈధాతు యచ్చుపద్ధింబులమీద దక్క ఉండుడు వేరే ఉకానైకాత పద్ధింబులకు గృతీయాపస్తంబ ఇకారోకాం చకాంబులు విషేధాలు” అని అర్హణకాకలలో ఉంది. వాని నవ్వు చెప్పింది ఎట్లా సరిపోతుంది? తెలిసిందా?” అని నాకిరణ స్వేదకుమలై ఒక్కబిగువున సూత్రాన్ని ఊదేసి “నీకు ఈమత్రం తెలియదా” అసభావాన్ని, “నాకెంత పాడిత్యపటిమ ఉందో చూశానా!” అని ప్రపటిచే భావాన్ని తనలో జోడించుకొన్న ఒక్క చిరునవ్వు నివ్వేసరికి, ఏమీ తెలియని కారణంచేతకామాలు అందహా వాడివంటి చూచి “నూడావులే ఊహాకో” అన్నచూపులు చూశారు.

అట్లా దౌర్జన్య చేసి ఆరోజులపమానాన్ని తప్పించుకొన్నా. ఆబయలుదేరిన కొంటెతనం, దానికి సహజమైన పరిణామాన్ని పొందనే పొందింది. మర్నాడు బోధ్యపైన గారెలబుట్టబొమ్మ

గీతాను. దానిని డా చిట్టికాల్గెనున్నది. బొమ్మనకుకు బాగా వుంది నాకు కోపంచచ్చి విషయంకాకపోవేగానికి నూటికి పొంతుమార్కు- విచ్చేసింది. అయినా కళ్ళా వైపుకొన్నా లోలోన మెచ్చుకొని గుటకలు మ్రుంగి ఊరుకొన్నాను. అటు పైని వారంకోజలు గీచి నీసుకాత ఒకరోజు నీను వ్యాకరణంచెబుతూ, “ము-చీల-కడు-నిడు శ్లోకంల ఒడల కచ్చుపంబగున గు న్నిడు క్షుటకారంబు” అనే సూత్రాన్ని నీనుబోధనా స్థానముల ప్రకారం బోధనపస్తూ ఉపాధ్యాయుని క్రొవ ‘కు-చీ+ఉ-పం=కుచ్చునును, చీ+నిడు=చిట్టెను, నడు+ఇల్లు=చిట్టెను, నిడు+నిడు=కట్టెనును’ అనునవి ఉపహరించి శ్రమపడి చెబుతుంటే అంగరూ చెవులు నిక్కపొడుచు కొని వింటున్నారు. ఇంత నిశ్శబ్దంగా ఉండటం ఏదోనశయ సూచనే అని నేను అనుకొంటూ ఉండగానే మళ్ళీ ఆబాడు గుటి కర్రాడు లేచి “వార్ ! చీ+గారె=చిట్టిగారె అవుతుంది గానిండే” అన్నాడు. అప్పుడు కట్టెపైకి సర్వాశ్రయము ప్రయోగించినపుడు మాచిన మాటలలో “పర్వనా-గారలో తప్పినా, సంధిగో తప్పలేదురా బాబూ నాకీ చిట్టిగారె సంధానం” అని అనకొని ఏమీచేయలేనపుడు మెదలకుండా ఊరకోవాలె అనే రాజనీతిని స్మరించాను.

ఆగోజునుంచీ చిట్టిగారె అనే పదం నాకు సూధం అయి పోయి నాకున్న బిరుదులతోపాటు చేరిపోయింది బిరుదులన్నిటిలోను అదే గొప్పదైనట్లూ, దానికున్న ప్రాముఖ్యం

దేశీ లేశక్లూ, వాళ్ళు 'చిట్టిగారె సూప్రా' అని పిలుస్తారట. నా ముఖంపేగు ఎవరూ అకపోయినా నాకున్న సర్వము అని స్వవాసులు అంటే చచ్చి తొడిమోగించే నానుఁబు. ఇదీ మాకు గ్రామీణులైన రస్వచ-మే.

ఇటువంటి సర్వవాసులు అసాధ్యులుగా నిస్తారు సూసరు నల్లగా ఉంటే కాటికా కాకు అంటారు. పొడగా ఉంటే దొండ అను అంటారు. పాలిపోయి తెల్లగా ఉంటే సున్నపు పిడత అంటారు. సన్నగా ఉంటే పీచు అంటారు. లావుగా ఉంటే బాయిలర్ అంటారు. బొట్ట పెద్దదైతే కూష్మాండం అని, పొట్టిగా ఉంటే మెట్టవంకాయ అని అంటారు. కళ్ళు ముసలియైతే కబోదిసక్షి. ఒకకన్న గుడ్డి అయితే గుకాచా. పాతం బిగ్గరగా చెబితే డాబ్బ, మెల్లగా చెబితే బోటు. గబ గబ నడిస్తే మెయిల్, మెల్లగా నడిస్తే స్నెయిల్. కాబట్టి ఎట్లావున్నా ఒకపేరు అకక్కరూండు.

అయితే ఈ వేస్టు తినడం పిల్లలతో పాటు సరదాగా తిరుగుతూ, వాళ్ళకు చదువు సంస్కలు రాలనే మాట తలపెట్టని వాళ్ళవిషయంలో మాత్రం నిషేధము. ఏకోచెప్పి చెప్పక తప్పించుక తిరిగే నూర్చర్లనిషఁచుంలో బహుశము కాని కష్ట పడి చెప్పివాళ్ళవిషయంలో మాత్రం నిత్యం !

కొత్తసూత్రాలు కల్పించటంలోకి కూడా మా కుర్రాళ్ళ జ్ఞానం వ్యాపించింది. 'నామంబులకు సమానమైన యర్థంబు స్ఫురించు వేరొక శబ్దంబు తత్పఁచుంబు' అని సూత్రం చేశారు.

జానకిరామయ్యగారికి తోటకూర ఇష్టము. కాబట్టిన్నీ, తోట కూర మాప్తామా అన్నప్పుడు జానకిరామయ్యగారి పేరు తప్ప ఇంకోపేరు స్ఫురించదు. కాబట్టిన్నీ తోటకూర అనే శబ్దం తత్సమమైంది. చిట్టిగాదె, పులుహోర, గోంగూర, కంది పచ్చడి, సారకాకు, సాంబారు, మొదలైన శబ్దంబులు కొన్ని కొన్ని వ్యక్తులయెడ తత్సమశబ్దాలైనవి.

ఇట్లు స్వనామఘట్టముతో కలుగుచేరిన కొంతెశనం తత్సమఘట్టములో ప్రవేశించి తత్సవఘట్టములోకి వాకింది. “వల్లలోప వల్లగమ వల్లవ్యశ్యముములపే దిద్ధరంబులగు” అనే సూత్రం వాళ్ళకు మనస్సుకు పట్టిన తరువాత, అది వాళ్ళ కల్పనాశక్తులకు ఉత్తేజ కలుగజేసింది కాబట్టెమరి. మాప్తర్లి పేర్లు, ఆలోప ఆగమ వ్యత్యములను పొంది తత్సవరూపాలకు మాతృశ్యం సంపాదించుకొన్నవి. శుశ్రించిచ్చు, ప్రవశమ్ పగడము, రక్త అరిదము, అయినట్లుగానే సరిసింహం నరును, జానకిరామయ్య జ్యోత్ అనే రూపాలను పొందిటం మొదలు పెట్టినవి. వాటిలోడి ఉపాధ్యాయులకిస్తూ, నా పేరూ, నాన్నే హితులకిస్తూ మాంజీక్షాధికారిపేరు, చివరకు తల్చుకొంటే గుండెకోట్టుంది. మాప్రాధానోపాధ్యాయుడి పేరుకూడా ఆ వల్లలోప ఆగమ వ్యత్యయాలకు లోనగునట్లు చేయటమే కాకుండా వాటిని గోడలమీద వ్రాయటం మొదలుపెట్టారు మాకుప్రాభు.

నేను వేసిన వ్యాకరణదీజాలు మొలకలెత్తి మహావృక్షాలై

ఇట్టి విచారము ఫలాలను దృష్టమని కలలోనైనా అరుకోలేదు. ఏతే మాకుర్రవాళ్ళ తెలివితేటలకు ముఖ్యంగా వాళ్ళకు పెద్దను కల్పించటంలోగల ప్రజ్ఞను నేను లోలోన ఆనందించాను. అయితే మా ఉపాధ్యాయులలో పేదగుండె కలవాళ్ళు. నా తెలుగుబోధనవల్ల నాకిది మారుపేర్లు పట్టటం సహించలేక ప్రధానోపాధ్యాయునితో చెప్పకొన్నారు.

ఈవిషయం పెద్ద అధికారివాడా వెళ్ళిందని నాగుండె గుళ్ళెలుచున్నది. ఆయన మంచి హస్తకాలలో ఎప్పుడూ ఉండాలని ప్రయత్నంచేస్తున్న నేను, ఆయనే నాకు జీవనాధారం కల్పించి దేవుడని నమ్మియున్న నేను, నాఅమంగుళితుని మాప్రధానోపాధ్యాయుని పేరుతోకాని ముద్దుపెట్టుకోని నేను, నాఉదరసౌఖ్యకోసం, నాఉద్యోగం స్థాయికోసం కోసం ఈ పని చేయడానికి ఒప్పుకొన్న నేను, నేను నేనని పోడి ఉపాధ్యాయులకు తెలిసిన నేను ఈమాట విని వినిని నిందించుకొని ఉద్యోగానికి నీళ్ళు వదలకొని దరిద్రచేతను ఆహ్వానించుకొన్నాను.

మా ప్రధానోపాధ్యాయుడు మర్నాడు నన్ను పిలిపించాడు. అగడిలోకి పోవడం అంటే నాకు చురులోకంలోకి నుహానరక బాధలు అని భవించటానికి పోయే జీవుడికిమల్లె, గాలి తాకుదుచే రానియాకువలె, కంపించిపోయినాను. ఏదో ఇంత కలో అంబలో త్రాగి ఒకెకకుండా నాకు ఈఉపాధ్యాయువృత్తి ఎందుకొచ్చింది? వచ్చిందనుకో! ఈవ్యాకరణ బోధన ఎందుకిచ్చారు? ఇచ్చారయ్యా ఈకుర్రాళ్ళు యిల్లా విచారిత పోకడలు పోవటం

ఎందుకు ? పోతేమటుకు ప్రధానోపాధ్యాయునికి ఎందుకు తెలియాలి ? అని యింకనేను పరితాపించానని, ఆ ఆపకనుడి తప్పించుని శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థనచే, “లావాక్కింశయులేకు, దైత్యులు నిలోలంబయ్యే” అనే పద్యం చదువుకొంటూ, అడుగుడుకూ, రాధామాంపుష్పి ధ్యానంచేస్తూ ఆయన గదిలోకి వెళ్లాను.

అయితే శ్రీకృష్ణభగవానులు ఆ గురహృదయంలో చూరి ఆయన నాకు ప్రసన్నచరుణ్యగా చేశాడు. నేను పడ్డ అపస్థ అంతా నట్టి నిభ్రవము. ఈ వేళ్ళ పెట్టటుం గురించిన కథ అంతా ఆయన విని ఆనందించి తెనప్ప అయ్యా, ఈ శృత్తి వృతాన్ని ఆశ్రయించుకొన్న పక్షులు ఈసంఘటనలు. చురం వానిని శరణువేయలేదు. అవి అట్లా ఉండటమే ఆనందం. కమలంమీద తుమ్మెద వ్రాసుతుంది. భ్రమరముయొక్క కాళ్ళతాకిడిచే పుష్పానికి తాత్కాలికంగా బాధ కలిగినా ఆ తుమ్మెదపల్ల పుష్పానికి శోభే కలుగుతుంది. అట్టి శుష్పమే చిత్రకావల శృంగిలో సంపూర్ణమైన సౌందర్యము కోరూడిన వస్తువ అని నాకు నిచ్చచెప్పటమే కాకుండా, ఉపాధ్యాయు వృత్తిలో ఇదియొక మాధుర్యం అని అంకరికి తెలిసేటటువంటి సందర్భం నాకు కలిగింది. ప్రకాశం ఏమీ ఎట్లా చూసింది అంటే సరసిహం నునుగాను, వెంకటాద్రి వెంకాయగాను, ఉగ్రా నుహేశ్వరరావు ఏమీ రానేశ్వర రావు గాను, రాజారావు కాబా రావుగాను, వరదాచారి బురదాచారిగాను ఎట్లాట్లా మారినవో,

స్వార్థరణ తక్కువలో బిగించి, విషయానుభవణికలో సహజముగా లిప్తు తయారుచేయుము. ఆయన నాకు చెప్పి 'బతికానురా బాబూ' అని నేనెప్పుడూ ఉంటే, తన వేరుకూడా ఆ చిట్టాలో వుంచి తీరాలని చెవులో ఆనవెట్టాడు. మహానుభావుడు రసజ్ఞుడు ఆయన. ఆఖరుమాట ఏమిటంటే ఈ అల్లరి ఆఘాతంలో ఆగక సహనప్రకరణంలోకి వాకి ఇద్దరు ఇద్దరిమీదపైర్ల పుట్టుకలను ద్వంద్వసమాసంగా తయారై సవి. వట్టి నోజులలో ఉపాధ్యాయజీవితమాధుర్యాన్ని అవి వేయినోళ్లతో సాటుతూ ఉన్నా ఇన్ స్పెక్టరు వచ్చిననోజులలో మూర్ఖుని గోడలపై వేయబడి సున్నపుపూతియొక్క తెలుపుతో నుంచి ఆనలు పులు తొంగి చూస్తూఉంటుంది.

6

వాళ్లు—వీళ్లు

○

అసలు ఈప్రకరణానికి 'వారు వీరు' అని నామకరణం చేద్దామనుకొన్నాను. 'వారు' అనేనగ్రనామము భక్త రూఢార్థంలో వాడుతున్నాను. మావారు అంటే భర్తకు, మా వాళ్లు అంటే భార్యకు ఎల్లారూఢమో, నారు అంటే అధికారి వర్గానికి, వీళ్లు అంటే మాపిల్లలకు రూఢమని గ్రహించగల

రని విశ్వసిస్తున్నాను. అయితే సిల్లకాయలవిషయంలో వీరు అనక సాధారణంగా వీళ్లు అంటారు. అందుకని ఆమెను తీసుకొని దానికి 'నాళ్లు' అనే మాటను జోడుచేసాను. అది కారులూ బాలురూ కూడా మమ్మల నెల్లా అర్థంచేసుకొంటారో, మేము చేసిన పనులను ఎట్టి సంగతులమైన దృష్టిలో చూస్తారో, వాటికి ఎట్టి అర్థాంతరాలు కల్పిస్తారో, ఎట్టి వివరీతి పరిణాహంకో వాడుకనస్తునకు పటుతయ్యూ చూపేందుకై సాహసిస్తున్నానని సమన్వయములమీకు పిన్న విస్తున్నాను.

నాళ్లలోనెల్లా మూలభూరి మామేనేటి. ఆయన ఉన్నాడని విద్యను గురించి పాఠశాలను స్థాపించి ఎంతో కష్టపడి నడుపుతూ న్నాడు. పూర్వము ఏచెట్టుక్కిందనో ఉండేది సర్వకళాశాల నహితము. విద్య ఉచితమేకాక 'మావిద్యమంచుచే' అని అధ్యయనము ప్రారంభించేస్తే పోయి, విశ్రాంతిని గొచ్చినవి. ఇట్టి.....స్థితులలో ఒకపెద్ద పాఠశాలను పాలించటం కష్టమయ్యెను విషయము.

మా అభికారి ఒహానేట్టుగా వ్యవహారం నడుపుతూ సొమ్మ ఎన్నవిధాల రాబట్టాలో అన్నివిధాల రాబట్టి ఎంత తక్కువ వ్యయంచెయ్యాలో అంతే చేస్తాడు. ఉపాధ్యాయులను నియమించటం లోను, తక్కువజీతాలకు బేరం వైసలు చేయటంలోను ఎటువంటి అసమాన ప్రజ్ఞఉందో పాఠకులకు బోధపడ్డదికదా! ఇక ఉపాధ్యాయులకు సంవత్సరం సంవత్సరం జీతాలు ఎక్కువచేయటం అనే ఆచారం అక్కడ తొలగి

చారు. ఆయన ఇచ్చింది పుచ్చుకొని సంతోషించమని బోధిస్తాడు.

సంవత్సరం పనిచేసిన తరువాత ఒకటో కేండ్లో పూపా యలు ఎక్కువ జీతం యిస్తే పుపాధ్యాయులుకు నూతనోత్సాహం కలుగుతుందనీ, వారశాలపని గాండు అభిమానం పట్టుకొని కలుగుత నీ, ఏవో ఒక సంవత్సరం ని పనిచేస్తే భవిష్యత్తు సౌఖ్యానికాంక్ష ఉంటుందనే ఆగ ఉంటేనేకాని ఉపాధ్యాయుడు కి తూహలంగాను ఉత్సాహంగాను పనిచేయలేడు అనే విద్యానిధాన శాస్త్రజ్ఞులు మాటలతో ఆయనకు బొత్తుగా నమ్మకంలేదు.

ఆయన కిద్దాంతాన్ని మార్చుకుందే శీతాబుతక్కువగా ఉండటం మూలాన మితవ్యము అలవడుతుందనీ, జీతాలు అభివృద్ధి చేకపోవడం మూలాన సామృద్ధి ఓపిక మొదలైన సుగుణాలు పట్టుపడతవని ఆయన విశ్వసిస్తాడు. శీతాబు వృద్ధి చేసవుడు పిల్లలు వృద్ధులుట జరుగుతుందని ఆయన అనుభవంపల్ల కనిపెట్టాడు. ఆదాయంలో శుయాలికి, సంతానంలో వృద్ధికి కార్యకాగణసంబంధం ఉందని ఆయన సంతానం లేని వాళ్లకు, అజీర్ణం గలవాళ్లకు, ఆలిలేనివాళ్లకు కొంచెం జీతం తగ్గించి చూస్తాడు.

శధలో నాపించి ఎటుక ఇదే కిద్దాంతాన్ని వ్యక్తపరుస్తున్నది. మనషి మూషికంతో సేపు, సీజాతి నారు కలసి మాషండ్లలోచేరి గాదెలుకు బస్తాకు బొకములు పెట్టి ధావ్యం

అంతా తినేస్తున్నారు' అంటే మానకరాజము తెల్లినచూ
 పూలు చూస్తూ మీము కొంచెమో గొప్పో తిన్నా, మీ
 యింట్లో స్నేహవాధిని తీసికొని వచ్చి ప్రవేశపెట్టి, మీ
 కుటుంబాల్లో పడి తినేవాళ్ల సంఖ్య తగ్గిస్తున్నానూ, లేదా ?
 ఉపకారమే చెప్తున్నా మన్న కృతజ్ఞత అయినా లేదుమీకు,
 అన్నదట.

ఇట్లా ఆయన పరిపాలన జరుగుతూ అప్పుడప్పుడు పాఠ
 శాలను చూడటానికి స్వయంగా వస్తాడు. ఒకరోజున మిడిమిడి
 ఎండలో వచ్చాడు. విద్యుటి బడి అయిపోయింది. ఉపా
 ధ్యాయులమంతా ఒకరిదిలో కూర్చుని ఉబుసుబాక బుట్లు
 చెప్పుకొ టున్నాము. వారు వచ్చారని తెలిసి వెళ్ళి కలుసు
 కొని, ఆయన ఎక్కడికి చెల్లీతే అక్కడకల్లా వెనకాల నడిచాము.

అగడీ, ఈగడీ చూచుకుంటూ ఆయన సైన్సు గదిలోకి
 వెళ్ళాడు. ఆమూల ఈమూల తేరి పారచూశాడు. ఒక
 మూల పగిలిపోయిన గాజుబుట్లు కనిపించినవి. బుట్లు అనే
 శ్రయోగం నేను ఆయనవద్దనే నేర్చుకొన్నాను. ఆంగ్లంలో
 తెప్పట్యూబులని స్లాస్కులని అంటారే వాటిన్నిటికీ కలిపి
 బుట్లు అనేమాట సామాన్యవాచకముకింద ఆయన వాడినాడు.

ఈ బుట్లు చూచి ఆయన మొదట చెుఖం చిట్టించుకొ
 న్నాడు. ఇట్లు ఉదయించిన విసుకల్లా కోపంలోకి పరిణమిం
 చగా ఆయన, 'ఏమయ్యా ! మంచీచెడ్డా తెలియ ; క్కరలేదా
 ఇన్ని బుట్లు పగలగొట్టించావుకదా ఎవరిసొమ్ము అనుకొ

న్నావు. చిన్నతనపుచేష్టలా, తన పోతే కంటెంతసమా? ' అని నాలుగు చీవాట్లు వేశాడు.

సైన్సు మాస్టరు, 'అయ్యా నాకు చాలా విచారం ఉంది. పిల్లలు వాటితో పనిచేసేటప్పుడు ప్రమాదవశలచేత అవి పగులు తూటవి' అని వివరముడై విన్నవించాడు.

'అవునయ్యా, నీకు అంతమాత్రం తెలియదా ! గాజుబుడ్లు పిల్లలచేతికిస్తావా ? ఇన్నాళ్ళుచదివి ఇదేగా నీవు కేర్చుకొన్న విషయం అసలు అటువంటి సున్నితమైన సన్నువులను పిల్లలు మట్టుకునేటంతటి అవసరం వండుస్తుంది ? ఏదైనా పనివుంటే నీవు వాడిచూపరాదా ?' అని ఆయన కోపంగా అనంగానే పాపము సైన్సుమాస్టరుగారికి ఎరుంటానికితోచక 'వాళ్ళ చేతికి ఇయ్యక తప్పవండీ' అని యేమో చెప్పబోతుంటే అధికారి మాటకు అడ్డమువచ్చి,

'చాలు, చాలేసయ్యా అంత శుప్పకపోతే నాకు చెప్పక పోయినా, గానిదుంచలెక. పోతేపోయినది. ఇత్తడివో నీనాగేకువో ఇనుపవో చేయించి పడేశేవాణ్ణి. అటుమాత్రం అసకపోతివి నాతో ! కర్రవాళ్ళు మాస్టరుగాడంటే కష్ట సుఖాలు తెలియవు.' అని ముఖం చిట్టించుకొని హెడ్ మాస్టరు గదిలోకి పోయినాడు.

శరువాత పెద్దమాస్టరుతో కలుసుకొని ఏదోవిషయమై తీక్రింగా చర్చించాడు. చివరకు సన్ను రమ్మని కలుసు పంపారు. ఏదోకొంపమునిగిందిరా, బాబు, అని మావా

శృంతా అభిప్రాయపడ్డారు కాని నేనుమాత్రం ఆయన సన్నిధికి నిర్భయంగానే వెళ్ళాను.

పెద్దమాస్టరుగారి గదిలో అధికారి, ఇద్దరు ముగ్గురు స్నేహితులు, ఒకరో స్టడెంట్ ఉపాధ్యాయులు కూర్చున్నారు. హెడ్ మాస్టరుగారు దుర్భక్తుల విచారాన్ని సూచించే ముఖంతో 'రాస్తా నీమీదికి ఒక కేసు వచ్చింది. ఆవిషయమై రహస్యంగా నిన్ను అడుగుతానని నేను ముందేచేస్తే, వారు ఒప్పుకొనక నిన్ను పనిమొదలలోనే అడిగి చీవాట్లు వెయ్యాలని సంకల్పించు కొన్నారు. వారు అడగటం నివారణమైన సమాధానం చెప్పకోలేకపోవటం ఆసిగాగల కష్టకాండ జరుగుకుండ ఇప్పుడే వారిని శాంతించు!, ఆవిరి తగిన సమాధానం చెప్పకొంటానని మనోహరమైనట్లుగా ముందేచేయకో' అని పాఠము ఆయననాకు శిష్యవాత్సల్యముచేత హితము బోధించినాడు.

'అయ్యో, మీరు చెప్పిన హితము నేను స్వీకరించలేనందులకు క్షమించండి. రానన్నది రాకమానదు. నేను చేసిన నేరమెవరూ తెలియజేయండి. నీ ప్రిజేస్టులే మీరిచ్చిన శిక్షను అనుభవస్తాయి' అన్నాను నేను ధైర్యంతో.

అధికారి నావంక ఉరిమిచూస్తూ 'మానాగభూషణం మీ క్లాసులో ఉన్నాడు తెలుసునా? నాడికి మీరు చెప్పినవిషయం తెలియక మరొకమాట తెలిసేటట్లు చెప్పమంటే చెప్పనని అన్నారట! అదేనా నేను వలసినది. కుర్రవాళ్లకు బోధ

పడేలాగు చెప్పనక్కరలేదా ? ఉత్తమ ఉపాధ్యాయునికి ఉండవలసిన లక్షణాలు ఇవేనా! అన్నాడు భాండవవంశం దహింప నున్న అగ్నిహోత్రుడులాగ చూస్తూ.

నాకు అరికాలునుంట నెత్తికి గాగా “అయ్యా, మీరు చెప్పినమాట నిజమే. నేను చెప్పనన్నమాట సత్యమే! అయితే ఎందుకట్లా అన్నానో కర్త కర్మక్రియలతో చెప్పాలిసి వస్తే, మీకు ఇచ్చే ముచ్చెరూపాదులు నాకు ఒకమాటు కంటే ఎక్కువసార్లు చెటానికి గిట్టరు. మీయిద్దు.” అని దైర్య గా ఒక్కగుక్క లో అశేశాను.

అక్కడనున్న పద్మమధ్యులు చిరగబడి నవ్వాడు. పద్మ ముచ్చెరూపాదుల సప్తను అణచివేసుకొని ముఖం చిక్కించు కొన్నాడు. అధికారిముటుకు ఆసుకంతాన ముఖంవేసుకొని క్రిందికి గిరి కండెక్కి ముగుటెండలో నెట్టిపోయినాను.

అసోజు అట్లా ఆచూ చచ్చిపోయి కమిటీ మొబర్లలో కొందరికి నావిషయమై నుగాళ్లుడనో, అవిధేయుడనో, లేక పోతే మంచి చూస్తారు కానో చెప్పి ఉంటాడు. అధికారుల నిరంశిత్రుత్వానికి తలలొగ్గమనిందేనని నోరెత్తి చెప్పు కొంటానికి మాస్తర్లకు అనకాశం లేదుగదా! ఏం చెప్పాడో మరి. కమిటీ మొబర్లలో ఒకాచూ, వైశ్యకుల శిరోమణి ఒకనాడు స్కూలుకు వచ్చి ‘ఎవరండీ ఆయన’ అని అడిగాడు. పైసజెప్పి విషయాన్ని పురస్కరంగా తీసికొని హెక్మాస్తరు గారు నేను నాచుగోళారంలో ఉన్నానని చెప్పి దారిచూపి

“ఏదో పరాధవం అవుతుంటే” అని మనస్సులో అనుకొన్నాడట.

నేను స్లోలీను బట్టిన నెట్టుకొని జాగ్రత్తీ బోధిస్తున్నాను. క్లాసుకు బైట రెండు సమీక్షలు నుంచుని ఏని లోకలికి రాగా, పోసలే అని నేనూ మర్యాదచేసి మాట్లాడినాను. ఆమెన ధుమధుమమిటమిటలు ఆయన నాలో ఏదో తప్పు పట్టుకోవాలెనని భగీరథప్రయత్నాలు చేస్తున్నట్లు స్పష్టంగా చెప్పినవి. అటుచూచి ఇటుచూచి ఏమీ తోచక ఏదో అప్రయత్నంగా ఆస్లో బుప్పైన చెయ్యివేసేసరికి అది గిరున తిరిగింది. వెంటనే ఆమెన నిప్పులు గ్రక్కుతూ, ఆహా! అయిందీ, దీనిమేకలు ఊడగొట్టి ఇది పాడుచేశావే’ అన్నాడు. స్లోలీ గుండ్రంగా తిరిగింది మూలా అని పాడు అయిపోయింది, కే కు బూడిదయి అనుకొన్నాడు పాపం మానవుడ. నేను కాస్త హాస్యరససిపాచాభాధతుడ్చి కాట్టి, పీచారం అభినయించి, అయ్యో, మీరు తప్పుచాలి. ఏదో పొరపాలు జరిగింది హెక్సాగ్రాఫరుగాని మున్న సెక్రటరీగాని వచ్చి పోయిన దగ్గరనుంచీ అసలే కోరిగాడన్నారు. మీరు ఈ విషయం ఆయనతో చెబితే నాకు తీరని కష్టం వస్తుంది’ దని చేతులు నలుపుతూ బూదీలగా అన్నాను.

ఆకిమిటీ మెంబరుగాని నన్ను నాధిష్టామన్న ఆగ్రహంతో ఉన్నారు కాన ఏకాగ్రతం కగుణచూపక ఆస్లోలీను సెట్టుకొని సరాసరిని పెద్దమాస్త్రుడు గదిలోకి చిందులు త్రొక్కుకుంటూ

పోవటం చూచాను. ఆయన మళ్ళీ దిగిపోవటం నేను చూడలేదు. గాని హెడ్ మాష్టరుగారు సాయిత్రి సన్న కలుసుకొని పింగడి నవ్వుతూ 'ఏమోయి, నీవు అల్లరివాడివోయి!' అని చెవికొన నిల్చాడు. 'మర లూడతయిండి! ఊరుకోండి మాష్టరు!' అని నేను ఆరాసు ఆయన మళ్ళీ నవ్వాడు.

నా అధికారిచర్యలలో మున్నూలు గడియారాన్ని కూడా చేర్చకపోతే, ఆడగారి నిరంకుశప్రభుత్వానికి నేను ఆవూతి అయిపోతానని భయంబడి చేస్తున్నాను. ఏదో విధంగా ఆ అధికారులు పెట్టే సరికిటాలనుండి బైట పడవచ్చుగాని, అచేతనమైకూడా చేసి మైన జీవరాసులలో అగ్రస్థానంపొందిన మానవులలో కొరవపాత్రులమైన ఉపాధ్యాయులమైన మాకు లాభిద్రయం చేయటంలో సహాగురువువలె పెద్ద ఉపదేశ్యలాగ పన్నెండుముఖాలతో ప్రత్యక్షమౌతుంది గోజూను మా మున్నూలు గడియారం. ద్వారక రాసులను గుణించి గ్రహబలిమిను గట్టి అనిక్షణంకూడా మున్నూ జాతిక భవాలులో వివరితమైపట్టి స్పృచ్ఛసంపర్కాలు కలిగించి పొడుగుపాటి మున్నూలుతోను, కుదించుకపోయిన పృష్టితోను, మటమటలాడే ముఖాల్తోను, చిన్నచిన్న కాగితపుముక్కలమీద ఓపలిప్తమైన ప్రశ్నలతోను మాకు దినం దినం బాలారిష్ట అమృతస్మదోషములు కలిగించే ఒకదాన్ని ఒకటి తరుముకు పోయే యెండుముళ్లతో నిర్దింపబడిన ఓయంత్రరాజును! 'ఏమో నశత యుక్తాయే భక్తాస్త్యా పర్యుపానతే.'

వాశనము లేనట్టియు అక్షయమైనట్టియు ఆశుత్రమును ఉపాసించేయు మానై దానికి కరుణలేదు. మాగడియారాలను శుభవర్షి ఊళ్ళోడ్రు ఇతర గడియారాలను తిరస్కార భావంతో శృణీకరించి స్వేచ్ఛాగతిని ఏహరిస్తూ ఉండటమే కాకుండా ఉత్తమభక్తుడనో నెత్తిమీదతన్నే పూజారనో మాహెమ్ మాష్టరుగారి ఇష్టాన్ని అనుసరించి ఆయన ఆలస్యంగా వచ్చినరోజున వెనక్కి రెండు అడుగులువేసి, పెంప లనడే వచ్చినరోజున రెండుఅడుగులు ముందుకేసి అనకూల సత్తిమైన భావ్యలాగా ఆ మన ఇచ్చామపత్తిమె యుంటుంది.

సకలీంద్ర కమిటీమెంబర్లు మూలంగడి మారము కాక మామూలు పూనకూడా మూలధికానగములో చేరినాడే! అతని నల్లగడ్డల ఈ ఊరిలో తెల్లగడ్డని. కాబట్టి అతనికి స్థానబలమి వర్షడి స్థానుత్వం కురిడమేకాక ఉపాధ్యాయుల పైన నేరాలు చెప్పటానికూడా ధైర్యం సంపాదించాడు. అతనేకాక పద్మావ్యుగారి బావమరది, కమిటీమెంబర్లు అన్నయ్యల బావమరదుల కొడుకులు మాకు అనికారుకీ. ఇం నులో ఎవరు తల్పుకొన్నా చాలు మాకొంప ముణుటా కి.

ఇట్లా ఈపాతశాల అనే సంస్థకు చెందిన సత్తిమసుషి నిరం కుశపరిపాలనకు సాధన మవుతున్నాడు. నిరంకుశ పరిపాలన పూర్వపు పద్ధతి కాబట్టి మాపరిపాలన పద్ధము సనాతనధర్మా వల బకుని చెప్పటమే నా ముచ్చిప్రాయంకాని మరొకటి కాదు. వారేకాదు. ఉపాధ్యాయులుకూడా మార్పుఅంటే

ఇష్టంకే సనాతనధర్మావలంకృతులే. వారు ఉండేవి పాతపూరి కొంపలు చెప్పేవి తాతలనాటి పాతకథలు. ధంబేవి పాతమస్తులు

పాఠశాలలో వున్న ప్రతినిస్తునా కూడా ఈవిధంగా పాత విషయాలగు అభిమానం కనపరుస్తు ఉన్నటువంటి సమయం లో ఒక్కగోడలుమాత్రం దానికి భిన్నంగా ప్రవర్తిస్తవి. ఇక్కడమటుకు ప్రాతవిషయాలకు చోటు ఏమాత్రంలేదు. ఏరోజుకాగోజు క్రొత్తవిషయాలు గోడలమీది కెక్కతవి. మావ్వర్లకు పెట్టినపేర్లు, తిట్లు, కొందరివిషయమై వానికి కలిగిన అభిప్రాయాలు, ఇత్యాది సమస్తవిషయాలు ఏరోజు కాగోజు గోడలమీద అచ్చునకెత్తుటవి.

7

ఇరుగూ — పొరుగూ

ఉపాధ్యాయవృత్తి అన్నివృత్తులలోను ఉత్తమమైనది. దానాల అన్నిటిలోను అశుభశ్రుష్టమైన విద్యాదానం చేస్తూ ఒకరి కొంప తీయటానికాని దొంగనాట్యాలు నృప్తించి తెలిపి అనే ఎందఱంకో గారడీలుచేసి ఒకరికి అవకాశం చేయటానికి గాని అవకాశం శేషమైన లేదీవృత్తి. అంతేకాకుండా అన్ని వృత్తులు ఉపాధ్యాయత్వానికి సాగిలపడి సాష్టాంగ సమస్కారం చేయాలిసిందే. ఎందుచేతనంటారా ! ఉపాధ్యాయత్వంలేనిది

వృత్తికి పట్టుకలేదు. మిషన్ స్కూలులో కూర్చుండి సూర్యును అంగంచే కుర్రవాడికి గడ్డం నా హెబు గులాబూనీఖాన్ గుంపు. చిత్రోగ్గులపడుచునూ శిల్పవాడికి పడ్రంగి పేరుయ్య ఉపాధ్యాయుడు. ఆరుపత్రిగో ముగియగలిగి రంగురంగు పేసాలలో శోనే ఆరుకు డాక్టరుయిచ్చిన చీటీగుంపు. కాబట్టి సూక్ష్మంగా చూస్తే ప్రతివాడికి ఒక గురుస్థానం ఉన్నది అదర్హ ప్రా.గుమై, అనుక.ణమోగ్గుమై, పూజనియ చూతుంది. మానవజాతికి ధర్మసూత్రాలు జోధించిన శాస్త్రకారులు గురువులు. వేదములు చూచుచేయములే అయితే వేదకర్తలు జగత్ గురువులు.

ఇట్లు వృత్తుకెల్ల మూలాధారమై ఇందుగల దందు లేదను సందేహము నలదు అని చెప్పవలసి ఉపాధ్యాయవృత్తికి లోకం గొడలు కట్టి బడిసంతులలో ఇమిడ్చి నేయట మూలాన నా వృత్తికి వైశాల్యం కల్పించటానికి ప్రయత్నాలు కూరి సంకల్పమై, హాథమై, సిరమై అర్థానికి కట్టుబడ్డ ఉపాధ్యాయునికి లోకో లో వృత్తి విపరీతమై సహాధనాలు, అశౌరవాలు, భక్తి పురస్కరాభినవాలు కలుగు తున్నవో, వాటిని గురించి నాకు తోచిన అర్థాలు నాకుకలిగిన ఆనందంకోసమో చూచి నాయంబు సానుభూతి నే మూర్తీభవముజేసు కొన్న మీవోటి సహృదయులకు తెలియ జేచుకొనేతృప్తికోసం మీ అధికారాన్ని వేడుకొంటున్నాను.

అయితే చదువరులైన విమర్శకి శిఖామణులారా! నిశితమైన

మీరు ధర్మ మొదలుపెట్టారా? అర్థా త గాని కల్పించేమిదీ విశేషానికి మత్తుచును వేరొని, ఉత్తేజితమైన భావాలని వెతుక్కోనే మిజుతానికి నా ప్రాణము మంచున సేతుంగా నీ చుకొని బూస నాకు కలిగిన ఆనందాన్ని బిగ్గరిస్తూ, నా మాటలో నూపు నా అత్తలో ఆత్మనాశనుభవంలో అనుభవమై ఉండాలని నునపి.

ప్రతిమూసవునికి ప్రపంచంలో ఇతరవ్యక్తులతో సంబంధం ఉండక తప్పదు. ఉపాధ్యాయుడూ మాంబుడే కాబట్టి అతనికి చూసవజాతికి జెనునట్టియు ఇరుగు పొగుగు, నున్నట్టియు ఇతరవ్యక్తులతో సంబంధం కలిగివుండు ఎట్టి వివరీతానుభవాలు కలిగివో యందు చెప్పదలచుకొన్నాను.

మామగారున వున్న ఒక పెన్షనునిషి యింటికి నేను ఒక రోజున వెళ్ళాల్సి వచ్చింది. ఆ ఇంటివసారలో చాలామంది స్త్రీలు కూర్చుని లంకామోగి మో కుచ్చలకథో మరి ఎడు కొంటున్నారు. వాళ్ళను చూచి లోపలికి పోవటానికి సందేహించి మారం ను చురి ఉండగా నాస్థితి వాళ్ళు గ్రహించి దిగ్గున జేచి పోయినారు. అట్లా వాళ్ళు నేవటం నాగొగవానికి ప్రణామాలి నేను లోలోని ఉప్పొగి, అప్రయత్నంగా పొంగిన ఛాతీని యిందుకు శోసుకుంటూ రెండడుగులు వేసి “అమ్మా ను నొప్పరావుగారు ఉన్నారా?” అని అడిగాను. ఆమె, “లేరండీ” అని వినముగాలై అఫోముఖమై చిప్పి.ది. ఆమె యీ కుర్రవాడికి, అంటే యీ ఉపాధ్యాయునికి

చూపిన భక్తిగౌరవాలకు సంకోషించి ఇట్టిగౌరవాన్ని ఆకర్షించగల వృత్తికి ధన్యస్తోత్రముచేస్తూ, తిరిగి గుమ్మం వాటకముంచే 'ఓస్, ఎవరో అనుకొన్నానే, నేను తహశీల్దార్ పోలీసుఆయనో అనుకొన్నాను ఎవరో తెలుసునా? మన చంటివాడి మేస్తరు' అని అంటం నాకు వినిపించింది. "మేస్తరు అంటే అన్నది. చంటివాడు మేస్త్రేయిటి!" అని నొక్కి నొక్కి అనుకొంటూ నాకాచూబరు విగపించినట్లు అభియోగాలు చేస్తూ చేతికర్ర నల యాకారంగా త్రిప్పుకొంటూ. ఇన్ని పరీక్షలు పట్టినై ఇంతచదువులూ చదివినా ఏ లీసునాడికున్న గౌరవం ఉపాధ్యాయుడికి లేకపోయేనా అన్న విచారంవల్ల కిరిపోయిన వత్తిస్తలానికి ప్రిత్తిమూనందభిక్ష పెడతూ అడుగులో అడుగు వేసేకొంటూ వెళ్ళిపోయినాను.

ఆడవాళ్లు సగే. ఆడదాసెనూటకు విలువేమిటి అందాము. మొగవాండ్ల పెద్దమహమ్మలు, మంచిచెడ్డలు తెలిసి పదిమందిలో తిరగనేర్చినవారుగదా! ఒక పల్లెటూరు పెద్దమనిషి మాయింటిపక్కన ఉండేఆయన ఒకరోజున వచ్చి నన్ను కలిసికొని "అయ్యా, మాలబ్యాబు ఎట్లా చదువుతున్నాడండి" అని అడిగాడు. తల్లిదండ్రులు అట్లా అడిగినప్పుడు తగిన సమాధానం చెటం ఉపాధ్యాయునివిధి కాట్టి వారిని కూర్చోమని గౌరవించి, మార్కుల రిజిస్టరు తెప్పించి చూడగా, నాకు ఆకుర్రవాడికి వచ్చిన మామూలు చూచేసరికి పరమానందం కలిగి, నాక్లాసు కర్రవాడు నాశిక్షలో నున్నవాడు ఇంత.

తెలివితేటలతో ఉన్నాడను సంతోషంతోన, దానివలన నాకు ప్రతిఫలరూపముగా తండ్రినుంచి రాగల శౌరవ కృతజ్ఞతలున్న ఊహించుకొంటూ అప్రయత్నంగా “గుడ్” అని అన్నాను. ఆయన తెల్లపోయి ఎందులోనంకి అన్నాడు. “అన్నిట్లోను” అన్నా, నేను ఆయనవంక నిదానంగా చూస్తూ. ఆయన ముఖరేఖలలో మాగుప్ప లేకపోవడంచేత కృతఘ్నుడని శ్చయించుకొని అక్కడ ఉండితూనికి ఇష్టంలేక వెళ్ళిపోతుంటే ఆయన పెళ్ళవులు విప్పి ఒకమంచిమాట మాట్లాడకపోవటం సరిగదా, మేకులాగ నుంచుని ఉన్నాడు. నేను గుమ్మం దాటినతరువాత పక్కవాళ్ళతో, ఆయన “పైగా ఎందుకట్లా నావంక చూస్తాడు ఆయన, తనేదో మహా ఘనకార్యంచేసి నట్లు! అన్నిట్లో గుడ్డలయితే ఈయన చేసిన ఉపకారం ఏమిటి, నెలనెలకూ అయిదు గూపాంగులూ తినటం తప్పితే?” అన్నాడట.

అతఃకంటే ఘనమైన మల్లయ్యశ్రేష్ఠి సూపీధిలోని యి.కో పెద్దమనిషి అయిదోక్లాసులో ఫెయిలు అయినాడు అతనికుమారుడని ఆయనకు కోపించింది. డిప్టేషన్ లో తక్కువ మార్కులు రావటం కారణంగా అతనిని అయిదోక్లాసులో అట్టి పెట్టాము. ఆరోజు సాయత్రం కుర్రాడితండ్రి రాంద్ర మూర్తియై వచ్చి, “ఏమయ్యా, మాలబ్బాయిని తప్పించావట. ఎంచేత?” అన్నాడు కారాలు మిరియాలు నూరుతూ. ఆయన వైశ్యుడు స్కూలు కమిటీలో ఒకడు. అందుచేత

ఆయనకు విషయం తెచ్చుచెప్పాలిసిన అవసరాన్ని అవగాహన
 సంగా చేసికొని ' అయ్యా మీరు వర్తకులుగదా ! మీ
 అబ్బాయి లేవు బేరాలు చేస్తుంటే నకిగ్గా పట్టలు వ్రాయ
 వద్దా ! అవే ఇక్కడ చేస్తున్నాము. మాట , తప్పు
 లేకు డా వ్రాసుకుల అక్షరశ్లాసం మీవాడికి రాలేదు. అందు
 చేత తప్పించాము ' అన్నాము. "ఏమాట తప్పువ్రాశాడండి"
 అని ఆయన అడిగాడు. చింతపండు అనేమాట 'శిందపండు'
 అనవ్రాశాడండి అని చెప్పి ఆయన సానుభూతిని ఆమో
 దాన్ని కోరే ఒక చిగునవ్వు నవ్వాడు. ఆపేరవులపై చిరు
 నవ్వు ప్రతిఫలించకపోగా, పిసుగుతో పాడుతిలుకడ్డ
 ముఖంతో ఆయన "టస్ ఇదేంటయ్యా, నేనేమిటో అను
 కొన్నాను ! చింతపండు అంటే నేను? శిందపండు అంటే నేను?
 దాని పులుపు విరిగిందా? ధరతగ్గిందా? చాలుచాలు. చింత
 పండు అని వ్రాయాల, శింతపండు అని వ్రాయరాదు అని
 ఎట్టిపట్టెంపులు పెట్టుకోక, పైన్డ్రాసులో వేసి, డోకరాలు కట్ట
 డంనేర్చి కాస్త తెక్కజొక్కి గట్టిచేయండి " అని హితబోధ
 చేస్తుంటే నాడద్యోగం నిలుపుకొనేందుకు నేను తలయూచి,
 'చిత్తం' అనాలిసాచ్చింది.

పాఠశాల పరిపాలక వర్గంలో అట్టిఅజ్ఞానులు ఉంటారన్న
 సందేహము ఉదాసీనత మీకు కలుగుతుందేమో ! తాలూకా
 పాలకసంఘానికి ఒకమాటు ఆరోగ్యనిషయమై అధికారి
 వ్రాసినరిపోర్టులో కలరావల్ల చావులు నూటికి 12-7 అని

ఉంది. 'సన్నెండుచుక్కా-ఏను' అంటే ఏమిటో ఒకళ్ళకూ అర్థంకావేదు. పొకపాటున పడ్డవనుచుందా మా అంటే నూటికి 127 గురి చచ్చారని అర్థం వస్తుంది. 'మరపువట్టిన కాంపు ముడతలంకు పాడువడినట్టి' వాని జెక్కల పరిచయమును తల్లివ్వి పుకెత్తారు. ఇలానున్నంతో బుర్రలు గోటుమూలాలన పుడుపువడితే పడ్డయ్యేమో కాని అర్థంమాత్రం స్ఫురించలేదు. చివరకు క్రక్కసే ఏదో పనిచేసుకొంటూ ఇదంతా, వింటూనే పిసనల్లు సటిస్తూ "పన్నడిగి పే ఏంజెప్పినా బాబూ" అని ఆగోచిస్తున్న సెరిడెంటువద్దకు ఈకరిసపమస్యకు సమాధానం కోసం వెళ్ళారు. ఆయనబకమాటు చూచి నిరసంగా నవ్వి, "యీచుక్కేమిటనా మీగొడవ ? ఏమిలేదు. కలరావల్ల నూటికి 12 గురు చచ్చారు. ఏడుగురు చావటానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు." అనిచెప్పి "ఆమాత్రం దానిఅర్థం తెలుసుకో లేనివాళ్ళు తాలూకాబోర్డు మంట్లు ఎట్లా అయినారయ్యా" అని నాలుగు చీవాల్లువేశాడు. పాపం వాళ్ళు నాలిక కొరు కొని, "అసలు ఆయనను ఎందుకు అడిగాము ? ఏబడి పంతులువైనా అడగవలసింది. లేకపోతే మనమే పరిశోధన చేయాలింది" అని నొచ్చుకొన్నారు.

ఈపరిశోధకులలో, కుర్రవాడు ఇంటికి ఏడుస్తూవస్తే, "ఎందుకురా నాయనా ఏడుస్తావు" అని అడిగి "మాచూస్తారు గారు చైనా యెక్కడుందని అడిగారు, నేనుచెప్పలేకపోయానాను. అందుకని కొట్టారు" అని కుమారుడు చెప్పిన

జనాబువిని జాలిపడి, 'నాయినా! ఇక్కడనుంచి ఏది ఎక్కడ పెట్టిందీ జ్ఞాపకం ఉంచుకో యేం' అని కన్నకడిపుగల సహజ మైనప్రేమతో ప్రబోధము కావించిన తండ్రినికూడ మెంబరుగా చేర్చుకోండి అనినాప్రార్థన.

అయితే సల్లెటూరి పెద్దమనిషి, పొరుగింటి మల్లయ్య బోర్డుమెంబర్లు అయిదు బిడ్డూ రాని అధికారులు. వారి మాటలెందుకు ? ఆంగ్లవిజ్ఞానసంపన్నులై న్యాయ వాదులూ తక్కింబులందఱునైన వృత్తిలో ఉండేవారు చదువులలో సమానమై ఉపాధ్యాయుడ్ని గౌరవిస్తున్నారా ? అంటే అదీసున్నే !

బడి పడవడంతోనే, అసలు నేను సరాసరి ఇంటికెళ్లి పిల్లవాణ్ని ఎత్తుకొని కాలంనుచ్చుకొంటానుగాని ఒక క్లబ్బుకు గిబ్బుకు వెళ్ళివాణ్ని కాదు. ఒకరోజున కర్మంజాలక వెళ్ళాను. నాతో చదువుకొన్నవాళ్ళు, ఇంకా ఇతరస్నేహితులు అక్కడ వున్నారు. నన్ను చూచి ముగిసినవ్వలు నవ్వుకొన్నారు. ఎప్పుడూ రానివాణ్ణి వచ్చానని నవ్వుకొంటున్నారని నాలో నేను సమాధానం చెప్పకొని ఊరుకున్నాను. అందులో ఒకాయన "ఉపాధ్యాయుడంటే ఎట్టిలక్షణాలు కలిగివుంటాయి" అని నిర్వచనం అడిగాడు. నాకు మాట్లాడటానికి అదను దొరికింది. నాకున్న శాస్త్రజ్ఞానాన్ని చూపడానికి దొరికిన అవకాశాన్ని పోగొట్టుకోకూడదని అనుకొని, L. T. క్లాసులో చదువుకొన్నదంతా త్రవ్విపోసుకొని "ఉపాధ్యాయుడు జ్ఞాన సంపన్నుడుగాను, డయాసముద్రుడుగను, శాంతుడుగను,

దాతుడుగను, జితేంద్రియుడుగను ఉండా” అని ఏమేమో రత్నాలలాంటిముక్కలు అని, నేనూ అటువంటివాణ్ణి అని వాళ్లు అనుకోకతప్పదుగదా, వాళ్ళవృత్తికి అన్యాయం అసత్యం ఆయువుపట్లు. మంచియిత్యాలు రత్నాలలాంటి సుగుణాలే ఉపాధ్యాయుని ఆయువుపట్లు, అది ఆనందపరచుకున్నాయి సమీచిత స్నేహాలతో వాళ్ళచింతచూస్తూంటే, అందులో ఒకాయన వికారంగానవ్వుతూ, నానళ్లు మంచుకొస్తుంటే “మాస్టారు, అది కాదండీ. స్వాభిప్రాయము (a will of his own) ఎవరికైతే ఉండవో అంతడే ఉపాధ్యాయుడు. where as cattle are not teachers పశువులు ఉపాధ్యాయులు కానేరరు ఎందుకనగా అవి ఒకప్పుడు కాకపోతే మరోప్పుడైనా, స్వంతభిచ్చను, స్వాభిప్రాయాన్ని కనపరుస్తవి” అనిచెప్పి పైగా నానంక, నిజనూ అబద్ధనూ అని వెయ్యికంఠాలతో అడిగేమాటలు చూస్తూ, ఆచూపులకు తోడుకోసం కాబోలు సవ్యచింతనను వదిలాడు. వాళ్ళు తెరలుతెరలుగా నవ్వారు. నాముఖం చూడను ఊర సవ్వను. ఒక్కొక్క సవ్వతే నాముఖంలో ఉండే ఒక్కొక్కజీవకళను తినేసింది.

ఇట్టి అపూర్వపరాభవాలు పొందుతూపూడా తలయెత్తుకొని తిరుగుతూఉన్న ఉపాధ్యాయుని సహనము మొదలుగా గల సుగుణాలను గౌరవించే మంచిరోజులు రాకపోతయ్యాయి అని సరిక్షిస్తున్నాను.

8

ఇంటా—బయటా

ఉపాధ్యాయుడికి ప్రపంచంలో ఉండే వ్యక్తులతోడి సంబంధాన్ని గుంచి వ్రాయదలంచుకొన్నాను. కాబట్టి ఇతగు పొరుగునా కలిగే మర్యాదలతో అంటానికి వీలులేదు. ఇంటా, బయటా కూడా ఉపాధ్యాయునికి ఎట్టి అపూర్వతయే. మర్యాద కలుగుతున్నానో చూపాలనుకొన్నాను.

అయితే ఒక సంగతి. నాకీ 'అపూర్వ' అనుభవాలను పరాభవాను కల్పించిన వ్యక్తులలో మిగిలాపోక మే నన్ను జూచి నవ్వాలని సంకల్పించుకొన్నారా? నేను ఈ వ్యాసంగో ప్రతి అక్షరంలోను ప్రాణప్రతిష్టచేసి ఉండిఉంచిన మంత్రప్రాబల్యం చే అట్టి వక్రభావం, మిమసస్సులోనూ, మీదృష్టిలోనూ మళ్ళేటప్పటికల్లా ప్రతిఅక్షరం శవరూపంలోని వంపులనుకుదించుకొని పూర్ణానుస్వారరూపాన్ని పొందుతుంది. మీకు అప్పుడు కనుపించేది ఒక్కటే రూపమే. కాబట్టి అసవసరంగా అవమానాన్ని ఆహ్వానం చేసుకోకండి - అని నానునవి.

ఇంటాబయటా అసటంలో నా ఉద్దేశం ఉపాధ్యాయుడికి ఇట్లోను బయటాఅంటే ఇట్లుదాటిన తర్వాత ఎక్కడనైనా నా సరే మూలులోగాని తదితర చోట్లగాని కలిగే మర్యాదను గురించి వ్రాయటమే.

మొదటి రెండు మూడు నిషణ్ణములు మాకురవాళ్ళను గురించి చెప్పతాను. కళ్ళు మూసుకొని పాలుత్రాగుతు, తన్నెవరు చూడలేదని అనుకొనె మాజ్జాలమానసికతత్వంతో తూకంలో సరిపోయే ధీశక్తి భారంగల మాకురవాళ్ళకు పాత శాల తెరిచిపోజునే సరిగ్గా అందరికి ఆరొజునే, ఒకడికి అసెనర మైన పని ఒకడికి కడుపునొప్పి ఒకడికి గ్రహణిబాధ వస్తూఉంటుంది. అంతేకాక మామనిలమ్మ చచ్చినదనియొకడు మాయింట్లో చిమ్మిరితొక్కుతారని ఒకడు, మాఅక్కయ్య పెండ్లివలన బాధపడుతుందని ఒకడూ వ్రాస్తూఉంటారు. మేము వాటిని అందుకొని మామళాగా మంజూరుచేస్తూఉంటాము. అట్లా సెలవుచీట్లు పాపిస విద్యార్థులు అట్లా వ్రాసిన తల్లిదండ్రులూ లేకపోతే ఏబాబాయిగానో దమ్మతుపెట్టిన ధర్మబుద్ధులైన పెద్దమనుష్యులు కూడా అనుభవాన్ని చదివి తమప్రజ్ఞకు ఆనందపడి తమ తెలివి తేటకు తాముగా ధన్యాభినాదములు సలుపుకునేచదువులూ మమ్ములనుగురించి తక్కువగా యోజించటం ఎంతో పొరపాటు అన్నివిషయం గ్రహించటం తమ ఆనందావేశాన్ని మరచిపోకండి.

మొదటి చిత్రానుభవం శేను పిల్లవాళ్ళకు ఆర్యులను గురించి చెప్పిన ఒక పాఠంతో సంబంధించినది. ఆర్యుల ఆహారము ఆచారభోజనాది విషయమునుగురించి వారి రాజకీయ సాంఘిక మతైకసంస్థలనుగురించి బోధించి మర్నాడు ఆపాఠం మీద ప్రశ్నలువేస్తూ ఆర్యుల ఆహారమేమి? అనే ప్రశ్న

క్లాసుమీనికి విసిరి నేను ఇంతవరకు విష్ణుకుండి ప్రభువులను మధ్యపరగణాలోని వాకటులతో ముడిపెట్టుతున్నానుగదా? అట్లయితే “అన్నిటోమార్తోర్వామోక్ష పోడస్యాతి రాశ్ర వాజ పేయ బ్రహ్మస్సతి సవనాన్వస్కూ చతురశ్వమేధ యాజుః” అని శాసనము తెలుపుతూవున్న మొదటి ప్రవరనేనునికి దక్షిణానికి సంబంధించిన శ్రీశైలమంచున్న శ్రీపర్వతాన్ని ఇష్టమైన మెట్లయినాను. వాకటులది అసలు దక్షిణమైయుండి ఉత్తరమునకు పోయియుండిరా? లేక ఒకశాఖ ఉత్తరములోను మరియొక శాఖ దక్షిణములోను పాలించినారా? కేవలము ఔత్తరానాలే అయితే వారి శాసనములు ఏమారు దేవులూరు అమరపురంలో ఎక్కాచూచుకోవాలి? అమరపురం ఎక్కడుంది? గుంటూరుజిల్లాలోని అనిరావతినే అమరపురంగా చేయటానికి నాధనం ఏమైనా ఉందా? అని తీవ్రమైన ఆలోచనలో నుండగా ఒకకుర్రవాడు ఆర్కుల ఆహారము పాలు పెండి దుంపలు అనిచెప్పుతూఉంటే నేను గోళ్లుకొనుక్కుంటూ నా ఆలోచనలో మునిగి వాడిమాటలు వినిపించుకోకుండా “ఇంకా, ఇంకా” అన్నాను. ఆకుర్రవాడు మల్లాకాయలు పండ్లు, మాంసము సోమరసము అనిచెప్పినా నేను “ఇంకా ఇంకా” అంటుంటూ “గోళ్లు” అన్నాను. ఆమాటనివి నేను ఊహాకన్యల ఆలింగనంలోనుంచి ఉలిక్కిపడి చూచేసరికి క్లాసు అంతా నవ్వుతున్నారు. నాచేతిగోళ్లు ఇంకా పండ్లసందులలోనే ఉన్నవి. ఆకుర్రవాడికళ్లలోమాత్రం కార్తికజ్యోత్స్నలు

‘వెలుగుతున్నవి. ఏమిచేసేది ? నవ్వి ఊయకొన్నాను.

పూర్వముక ఉపాధ్యాయుడు భూతదయమీద పాఠం చెప్పి నమస్తజీవులయందును భగవంతుని అంశఉందనీ సృష్టి అంతా నీభగవానుని లీలయని ఏకీవియుండుగాని కౌత్యము పూనక సోదరభావముతో చూడాలనే విషయాన్ని సీతపురస్స రంగా బోధించి బోధనాపద్ధతులను అనుసరించి ప్రశ్నలహంపం గా వాళ్ళభావనాశక్తికి ఉత్తేజం కలిగించాలని,

“ఒక అబ్బాయి! ఒక చాకలివాడు ఒక గాడిదను చావగొట్టుతుంటే నేనువెళ్ళి ఆగర్భభాష రక్షించాను అప్పటి నాప్రసరం ఎక్కినదిని అనుసరించినది నేను చిమర్చిస్తాను” అని అన్నాను. జీవకారుణ్యము చూపులలో బుద్ధదేవునిగారి ప్రవహించుచేస్తూ అప్పుడు ఆస్థానంలోఉన్న (ఒకపాడుగాటి కుర్రవాడు అయియుంటాడు) అబ్బాయి ఒకడు చెప్పునలేచి ధైర్యంగాను స్పష్టమైన గొంతుకతోను “సోదరభావంతో ప్రసరించారండి” అని తడుపుకోకుండా అనేశాడట.

ఇట్టి విచిత్రానుభవాలు మీకేవలస్థవి అనిఅ.ఒక లోపం గా భావిస్తా గెమో! చొరలకుకూడావున్నవి. ఇట్టివిచిత్రాను భవాలు అచ్చు ఖస్తకాలలోకూడా పడ్డవి. ఒకదొర ఉపా ధ్యాయుడు భూమి గుండ్రంగాయ్యారని ఎంతబోధపరచినా బానిసకు జ్ఞాపకం ఉండకపోవటంచేత పరీక్షాధికారిపచ్చి భూమి ఏకకారంలో ఉందనిఅడిగితే వాళ్ళుతప్పుక తెల్లముఖాలువేస్తారని

భయపడి వాళ్ళ జ్ఞాపకశక్తికి అనుగుణంగా వుండటానికి “ఒరే అబ్బాయి భూమి ఇదిగో ఈ పొడుముల్లూగాగ గుండ్రంగా వుంది. లేవు పరీక్షపంతులుగానొచ్చి మిమ్మలను ఆక్రమిస్తే అడిగితే నా పొడుముకాయ పూకం తెచ్చుకొని గుండ్రంగా వుందని చెప్పండి” అని సచ్చ చెప్పినాడు. ఆయన సనుకొన్నట్లే ఇన్ స్పెక్టరునిచ్చి ఈ మి ఎల్లా వుందని అడగనే అడిగినాడు.

పిల్లలంగూ ఐక్యతతో “అది వారంనాడు నలుచదరంగాను మిగిలినరోజులలో గుండ్రంగాను వుంటుంది” దని అన్నారు. పరీక్షపంతులూ టీచరూ తెల్లపోయినారు. ఆ ఆదివారం రోజున నలుచదరమైన పొడుంకాయనూ ఇతర రోజులలో గుండ్రనికాయనూ ఉపయోగించే అలవాటు ఆ ఉపాధ్యాయునికి వుంది, అందుచే ఆకురవాల్లు అల్లాడినారు.

కుర్రవాళ్ళకూ, మూగూ, పాఠశాలలో ఇట్టి సంబంధమున్నా బైట, వాళ్లు చూపించే ప్రేమకషయమై నీను తల్చుకున్నప్పుడు మాత్రం శాస్త్రాదయం ఆనందముతో పొంగిపోతుంది. ఏ కుర్రవాసిని పిలిచి పసిచెప్పినా నామాట శాసనంగా గ్రహించి సంశోధంతో గంతులు వేసుకుంటూ పనిచేస్తాడు. చిట్టి షుసామోజ్యోన్న పలే చక్రవర్తికైనా అట్టి నౌకరూ ఉండరు.

ఒక మాటు నేను ఏదో తొందరపసుమీద గబా గబా నడుస్తూ వెళ్లుతుండగా వెనుకనుంచి ఒక కుగ్రాడు ఎక్కడినుంచో ‘సార్ సార్’ అనుకుంటూ పరుగెత్తుకొని రావడంచూచి పాపము ఎందుకో అని ఆగాను. వాడు రొప్పుకొంటూ నాయె

దుట నిలచబడి విస్మయానందాల తలనున్నట్లై స నాతో
వాడు “ఏమీలేదండీ సమస్యగమూడీ సార్” అని అన్నాడు.
పిచ్చివాడు సమస్కారం పెట్టడానికి ఇంతదూరం పరుగెత్తు
కుంటూ వచ్చాడు. భక్తి అంటే అదే భక్తి అని సంతోషించారు.

వాళ్ళు భక్తి కాకుండా వాళ్ళు భయంకూడా అటువంటిదే.
ఒకమాటు నేను చీకటిపడ్డ తరువాత ఒకవిధమంట వస్తున్నాను.
ఒక కాలం పాడుగు చిన్నవాడు సిగరెట్టును కాల్చుకొని పొగవీల్చి
విలాసంగా ఒమమకుంటూ రావటా నాకళ్ళపక్కని. నన్ను
చూడడంతోనే వాడు గాన్ని మూయించేశాడు. అయితే
నేను కాడికి వదలలేదు. “ఏమోయి! ఇంతచిన్నవాడివే!
అప్పుడే నీకు సిగరెట్ల? సిగరెట్టు త్రాగరాదని నీకు పాఠం
చెప్పలేదటోయి! ‘సిగరెట్టును బీడీలను త్రాగరాదు’ అనే
పద్యం చిన్నప్పుడు నీవు నేర్చుకున్నావుగాదా! మళ్ళి ఇదేమి
సని?” అని గట్టిగా చీవాట్లు పెశాను. సిగరెట్టు త్రాగు
అలవాటు నాకప్పుటికి అలసడని కారణంవేత అతడైర్వంగా
అట్లా అసగిలినాను.

నేనంత చెప్పినా వాడు “నేను తాగటంలేదండీ, నేను
తాగడంలేదండీ” అని అంటాడేగాని సిగరెట్టు పారెయ్యడే.
చేతులో సిగరెట్టు కిన్నడుతున్నా ఇట్లా అంటాడు వీడు! ఇదేమి
పెంకితనమా? అని వినుకొని ఎప్పటికీ బాగుండతావు?
ఇంతనిర్భయంగా పెంకెగా కళ్ళతో నేనుచూచి విషయాన్ని
కప్పిపుచ్చాలని చూస్తావేమిరా? అంటేవాడు నామాట కొనకా

విని “లేదండీసార్ నేనుతాగటం లేదండీ?” అని మళ్ళా అనటం నాకు ఆశ్చర్యం కలిగించటమేకాకుండా వళ్ళు మళ్ళీ మండిచడంమూలాన చెయ్యిపట్టుకొని వేళ్ళచాటున దాక్కుని ఉన్న సిగరెట్టును చూపి “ఇప్పుడేమంటావురా” అని అన్నాను. మాస్టరును చూచినా ఆగిపోకుండా పొగను మేళు మేళులుగా నానిజువదనం పైకిపంపుతూ తనదీవిత హడావిడికి అటకం కిల్చించి నన్ను జూచి కిన్నెరజేసి సిగరెట్టుయొక్క పిర్పియూన్న కొంత కొంత తనలో స్ఫురింపజేస్తున్న గొంతుకతో ఆకురవాని “అ కాదండీ, చూస్తూరా! ఈ సిగరెట్టును మా అన్నమ్మ కాల్చుకురమ్మలే కాల్చుకు పోతున్నానండీ” అన్నాడు. ఈ విచిత్రమైన జవాబిచ్చిన కర్రవాడు ఎవరా అని మొఱిగిపూచ ముఖం పట్టి చూస్తున్నగాదా మోపాడుగాంటి కుగ్రాడే.

ఉపాధ్యాయుడు ఇట్టి విచిత్ర అనుభవాలు లోనటం ఒక్కమాననవ్వంకు సంబంధించిన విషయాలలోనే కాదు. జీతువర్గ దేవవర్గకు సంబంధించిన విషయాలలోనూడా ఇదే జాతికం జుంతువర్గలో అండజముని స్వేచ్ఛములుకూడా ఉపాధ్యాయునిచూచి భయపడవు. అందాక ఎందుకు మామోజ్లో ఆవులు గేదెలు కర్రలుమృకెల్లిగా పన్నుచూచి భయపడవు. మాపాలినాకు కర్రలేకుండా వెళ్ళినా భయపడుతవి.

ఇక దేవవర్గంలోకి వెడితే యమగర్మరాజుగర్గ జరిగిన సంగతి చెప్పవలసివస్తున్నది. యమగర్మరాజు ఒకప్పుడు నిజ

భృగ్యగర్భాన్ని పిలిచి “మీరు ఇంత కాలంనుంచీ జీవులతో పోచము కలిగియున్నారు. ముఖంచూచికాని మాటలధోరణి బట్టిగాని ఏదీ భూలోకంలో ఎట్టి వృత్తిలోనూన్నది చూచినారా” యని పృచ్ఛచేశాడు. భృత్యవర్గమంతా మానముద్ర వహించి మున్న సమయంలో ఒకడులేచి “అయ్యా! అది అత కష్టపుపనికానండీ. ఏజీవినైనా ఏమయ్యా నీవు ఎక్కడ వగా పాపంచేశానని నిర్ణయించి “నిన్ను తప్పతైలంలో పడ వేయాలని ఆజ్ఞఅయింది” అంటే “చిత్తం” అనీ “నిన్ను ఉక్కుస్తంభానికికట్టి కీలుకీలుమీద వాతలువేయమన్నారు” అంటే చుట్టూ అతడు “చిత్తం” అని అన్నాడా? అతడు భూలోకంలో తొలూకా గునుస్తా పనిచేశాడని గ్రహించాలనీ లేక పోతే మాట్లాడుతూ మాట్లాడుతూ చాలానాళ్లు “జెలిసిందా” బోలెడదా?” అని అన్నాడు. అతడు ఉపాధ్యాయుడని గ్రహించవలె”నని అన్నాడు. ఆభటును మాపాడుగాటి స్వరూపముయొక్క తద్భవమేమో అనుకొంటాను.

అపుడు యముడు ఒక ఉపాధ్యాయుడిని విలిపించి సంగతి సందర్భాలు కనుక్కొందామని “ఏమయ్యా! నీకు ఇక్కడ ఎట్లాఉంది?” అని అడిగినాడు. ఆజీవి “అయ్యా! మీ భటుల దౌర్జన్యం దుర్భరంగా ఉంది. వారిలో మానవత్వం పూర్తిగానశించి కారిత్యం నిర్దయ క్రూరుత్వము దౌష్ట్యము... అని సాగించిన ఉపన్యాసం వినిపించుకోకుండా యముడు “అది కాదయ్యా వాళ్లుమీకు వేళకు తిండితిప్పలు సరిగా...” అని

ఏమో అసభోతున్న యముడ్ని ఉపాధ్యాయుడు ఉండి చూస్తూ చెప్పిన కొసాళు విను. వెనవలెన్నలూ సేవుచు చింతా విని తెలియనిదేదైనా ఉంటు నిల్చు అడుగు తెలిసిందా ?” అని అభ్యాసప్రాబల్యంచేత అప్రయత్నంగా అన్నాడు.

ః శితమేషాకృత్యైగిల మునిని పదశముపైని సవాహ ధశువిలభమనిశీకర జమూతహృదయును చీస్యకొసవచ్చిన క్రొమ్మెరుంగులాంటి చిగులవ్వు మోసిరి. ఆయన సంతోషించి ప్రసంగుడిలూ యమలోకబాధలుపడ్డ బేవులకు కర్మాలుబాధించటానికి యమలోకచక్రికి చెప్పటానికి ఒక నైటు స్కూలు పెట్టి అతినిని ఉపాధ్యాయుడుగా నియమించినాడు.

ఉపాధ్యాయునికి బైటప్రపంచంలో జరిగే అనుభవాలుగురించి ఎంతైనా న్యాయవచ్చు. కాని ప్రస్తుతం ఇక్కడికి ఆపి ఆయనకు ఇంట్లోగలిగే శారవాన్ని గురించి తెలుసుకొందాము.

“మాతాపుత్రత్వస్య భూమాంశి కర్మాణ్యుపభతే శస్యోం సుశ్రూషా పతితా యామపి” అనే అపస్తంబునిచూత్రాన్ని హృదయనాశాలను ముడివేసికొని భార్యావిధేయుడై ఉండుటయేకాకుండా “ఉపాధ్యాయాద్దశాచార్య, ఆచార్యణాం శతం పితా, పితర్దశశణుః మాతా శారవేణాతిచ్యతే” అన్న శాతమసూత్రాన్నికూడా పల్లించుకొని నాకంటే అంటే ఉపాధ్యాయుడుకంటే తల్లిఅంటే నాపిల్లలతల్లి ఎక్కువ శారవింపతగినదని భావించి నేవిస్తున్న నాకు ఆమెవలన కలిగినశార

వార్ని గురించి మనవిచేసుకొంటాను.

మీరు పెద్దవాడలో కావక, చిన్నవాడలో మాయంటి ప్రక్క బకనబురిజిప్టారు ఉండేవాడు. ఆయనభార్యకూ చూసిల్లలతల్లికి నేనహుకుదొంది. ఆవిడ డబ్బువిస్తానం కర్చు చేస్తూ తనయిష్ట మనచ్చిన వస్తువల్లా కొనుక్కోటం నూచి మా మనషి 'నీకు ఇంత డబ్బు ఎక్కడ నుంచి వస్తుంది' అడిగిందట. ఆ యిటికి మామనషికి బొత్తుగా చిన్న తనం అవటం మూలాన అల్లా అడిగింది. రిజిస్ట్రారు గారి భార్యకూ చిన్న తనమే. ఆమె "నువ్వల్లా జేబుల్లో నూపాయలుంటాయి. అనిమనకియ్యరు. ఆసీనునుంచి ఇంటికి రావటం కోనే కోటునిజిచేటప్పుడు తలుపు చాటున నుంచుని కనిపెట్టి జేబులో గల గలలాడడాన్ని బట్టి వస్తు నిర్ణయంగా చేసికొని ఆయన కాఫీ తాగటానికి నెళ్లగానే జేబు లో చెయ్యిపెట్టి ఒకటో రెండో తీసి దాచెయ్యాలె. ఆలస్యం చేస్తే కార్యం చెడుతుంది. పెట్టెలో దాచేస్తారు సుమా!" అని హితబోధ చేసిందట.

సూచిచ్చిని సంకోషించి మర్నాడు సాయంత్రం నేను కోటువిడవడం కనిపెట్టింది. జేబులో గల గలలాడినవి. దొంగ తనం చేయరాదు అని రెండోచెరికి వినబడకుండా అగుస్తున్న అంతరాత్మ గొంతు గట్టిగా నొక్కిపెట్టి 'సిరి తనంత తానావ రించినన్ మోకాలడుమరే' అనేపద్యాన్ని జ్ఞాపకంచేసుకొని నేను ఇంతలో స్నానానికి వెళ్ళటం మూలాన దొరికిన అవకాశం వల్ల పుట్టిసలవకాశాన్ని ఊతగా గైకొని ధనలక్ష్మిలో చేయి

చేయి కలుపుకొంటూనికి వెళుతున్నానుగదా సంశోషంవల్ల తక్కువత్యంవల్ల ఊగిపోయే గాయకుమలాగ కాళ్ళ అందెల చప్పుడు కాకుండా సవరించుకొని మెల్లగా జేబులోచెయ్యి పెట్టి ఇట్లా పొడుగ్గావున్న వేమిటబ్బా ! అని రెండుతీసిందట. పాపము నీకునున్న పుముక్కలు అవి !

ఆరోజు ఆ మెముఖముపైన ఏర్పడిన భృకుటిమా, విషాదచ్ఛాయలూ, దానితరువాత నేను యీ చూపురీపుత్తిని గురించి ఎన్నిపుసన్యాసాలిచ్చినా దానిఉక్కుప్తతనుగూర్చి ఎంతబోధించినా నిడిపోలేదు, సరిగదా పైగాఅవిడవల్ల బైటే కాకుండా ఇంట్లోకూడా ఏమిపాపాలు చెబుతారు లెంజి అని వెక్కిరింతలు తినాలిసినచ్చింది.

అంతటితో ఆగక స్కూలువిషయాలలోకూడా జోక్యము కలుగజేసుకొంటూ అక్కడ జరిగిన సంగతులను ఎప్పటి కప్పుడు ప్లిచములూన తెలిసికొంటూ నన్ను ఎత్తిపొడుపులకూ వెక్కిరింతలకూ లోనగునట్లు చేసింది. స్కూలులో ఏఅవమానంజరిగినా దాన్ని ఆప్రహరీనోడకు లోపుసనే వదలి ప్రేమసిప్రియవదనసందర్శనాభిలాషతో త్వరితగతిని ఇంటికి పోవటమే నాలిలవాటు. మామూలుగానే గబా గబా వచ్చే స్త్రాన్నాను ఇంట్లోకి. గడపలో కాలుపెట్టేసరికి నాభార్య Hold on అనికేక వేసింది ఇదేమిటి ఎవరైనా కుర్రాడు ఇక్కడకుకూడావచ్చి అన్నాడా అనుకొని రుట్లుచున్న గుండెను కుదుట పర్చుకుంటూఉంటే అవిడ “ఇటు ఇటు నేనే”

Right Right అని కాకా స్వయంతూ పరులపై బడి దొర్లటం మొదలుపెట్టింది.

స్కూలులో బయటదేరినట్లతి ఇంట్లోకికూడా న్యూపి ప్రిన్నదే. ఇక జీవించటం ఎంత దుర్భరమూ అనిపించింది. సంగతి ఏమటాటే ఒకరోజున పాఠశాలాంతరపరీక్షకు పోయే బాలురకు నేను చరిత్రాశ్మకపైర ఒకానొక విషయాన్ని చెబుతూ, లాత్కొనిముగా నిలిగిన దేశాభిమానంతో కూడిన ఆవేశంతో ఒక్కగ్రుక్కతో దీర్ఘసమాసాలు పురుకుతూ మహావేగంతో పొదేయ్యే మోటారుబండిగాక ఉపయోగపాని సజిపిస్తూ ఉంటే కుడినైపునన్న బెంచీలూకకున్న కుర్రాళ్లల్లో ఎవరో Hold on అని శ్వాసోపశ్వాస వేశాడు. వాడు ఎవరో కనుక్కొని నలిపి మిగిల్చాడన్న కోమలతో అటు తీసికొని చూస్తుంటే ఎడమనైపునన్న బెంచీలలో ఎవరో నమోదుంచి Right Right అని కేకవేశాడు. ఈ రెండునైపునలూ వచ్చినశబ్దాలు నాగొంతును పట్టుకొని మూలురూపి చుకుడా నొక్కేసిపి. నా తల నిగ్రహ తిరగటమికాకుండా రెండునైపులా నాకా పడు గాటి కుర్రవాడి స్వరూపమే ప్రత్యక్షమైంది.

మాఅగ్బాయికైనా శంక్రిమంకు తల్లిమంకు ఆచార్యునియంకు గౌరవం గలిగిగదామని మాశృదేవోధవ, పిశ్చదేవోధవ అని వాక్యార్థములు బోధగదామని నాయినా శంక్రిదైనము శిల్లిదైనము అని నేర్పారు. వాడు అని నేర్చుకొని కాసేపుండి,

‘నాన్నా ! నీవు దేవుడి ..?’

‘ అవును నాయనా ’

‘ అమ్మా ? ’

‘ అమ్మా జేవుడే. ’

‘ అయితే కేవలం అన్నాడు. ’

నాకేంచెప్పాలినిని అలోచించినాడు. చివరకు “నాయనా నీవు మంచివ్వడవు. • మిమ్మల్నిద్దరిని పూజనే అటానికి ” అన్నాను. మావాడు బిడ్డ ముఖంవేసుకొని “ కాదు నాన్నా. అమ్మాదేవుడూ నీవు దేవుడూ అయితే నేను చిన్న దేవుడిని నాన్నా ! ” అన్నాడు. నవ్వు యేడేండ్లయినా ఆలోచించేశక్తి ఉంది. కాబట్టి నీకు ఇట్లా అన్నాడని మాటలు వచ్చిరానిస్థితిలో ఉన్న మా అమ్మాయి పిలిచి ‘ అమ్మ దైవము, నాన్న దైవము ’ అని అనుష్టూపం చెప్పితే అది పరుగెత్తుకుంటూ తల్లిదండ్రుకుపోయి “ అమ్మా, అమ్మా, అమ్మనమ్మము, నాన్నదమ్మము ” అని చెప్పింది. “ ఎవర చెప్పి ? నీకు పాపముగాదు ” అంటే పైగా “ నాన్న ” అన్నది మార్కెట్టు ధమధమలా తూ నాదగ్గరకొచ్చి పనిచేసే ఏడుబాట వేసే మాటలు చెప్పింది. వాళ్ళకేం తెలుస్తూం ? నీకు అందు నీ అదే అటాడు. చాలులేండి మీరు చదువుచేటా. ఎవరన్నా వింటే నవ్వుతారు. ఇకలేనండి” అని కళ్ళిపోయింది.

ఇక మాముసామ్మది అనోగొడవ. ‘ కాలగగట్టుల

పై న సమూహమును అయిదో సందేశ స్త్రీ ఈ కురుకూటంలో కాస్త
కాని, కూని, గడ్డి, గావం దొరకేవ' అని ఎప్పుడూ గోలపె
డుతుంటే. ఒకనాడు నేను ఆమెతో 'అమ్మమ్మా! తొంద
రగా అన్నం పెట్టటానికి వెళ్ళుటకు వెళ్ళిపోవాలి' అని
అన్నం పెట్టించుకొని తీసివెళ్ళిపోయాను. రాత్రి, నేనూ, నా
బావనూ ఒక కూర్చోని భోజనం చేస్తుంటే ఆమె "నాయనా!
మనది రక్షింపబడినది రావూరికి మునియోగితులుంటారా?
పోడమ చెప్పుకొంటాని? ఇంకా ఏమకాల్సిందిరా?" అంటూ
మొదలుపెట్టింది. "ఇదేమిటమ్మా. నేను పోడమం చెప్పు
కొంటున్నానని నీకు ఎవరు చెప్పా" రుటే "నాయనా
నీవు ప్రాప్తున అంటివికదరా పోడమం చెప్పుకోవాలి తొంద
రగా అన్నం పెట్ట" మని అన్నది. ట్యూషన్ అనేచూడ ఆమె
నొట్లో పోడమం క్రింద మూండునీ నాకు చూరమూ, మాబావ
మరికి సప్త వచ్చింది. ఇంట్లోనుగతి ఇట్లావున్నది.

9

మా — కష్టాలు

వీళ్ళ అంటే "మానరవాస్య" అని ముద్రకే చెప్పు
కొన్నాను. వాళ్ళెంతో విభిన్నతే. అంటే వాళ్ళె-తమమ్మ
ల్ని సరిగా అర్థంచేసుకొంటున్నారో వీళ్ళ అంటే. వెరుకటికి
ఒకయాచకుడు ఒక పాపాలుకారుపద్దకు వెళ్ళి తను చదువుకొనిన

విద్యను సూంచి చెప్పుకొని ఏదైనా యిద్యను కోరినాడు. ఆచార్యరాజు ఆయనతో వాళ్ళ కలంలో నాయకుడైన దివ్యుని జాతీయను ఉద్దేశించి, “ఆరింటికి వెళ్ళొచ్చావా? అడేమైనా ఇచ్చాడా” అన్నాడు. అక్కడ ఏదో ఇచ్చాను అంటే ఈయన కూడా యియ్యాని బుద్ధిపట్టనచ్చునని అనుకొని “ఆ” అన్నాడు యాచకుడు. వెంటనే వాహుకారు ఆయాచకుడు మళ్ళీ మాట్లాడకుండా ఉండేట్లు “ఆకిస్తే ఈడి గ్యను. ఆకి గ్యకుంటే యిడా ఇ-గ్యను” అన్నాడట. అట్లాగే మాజీ సంగీత సంగీతముగా కూడా వాళ్ళు సరిగా నున్నానని అర్థం చేసుకుంటే వీళ్ళు చేసుకోవాలి. వాళ్ళు చేసుకోవాలే వీళ్ళు చేసుకోవాలి, అదీ మాట్లాడి

మా కష్టానిని అర్థం చేసుకోవాలి వంటి విశ్లేషణ ముఖ్యం అక్షాం. ఒక రోజున నేను క్లాసుకు వెళ్ళాను. మామూలుగా ఉండే విద్యుత్ కళా క్లాసులో ఒక గ్రోత్త ముఖం కనిపించింది. జీతం కట్టించే యేకగ్రోత్త క్లాసులో కూర్చోని య్యరామ. అట్లా కూర్చోనీ నేను మాకు తీట. ఈ సంగతి నేను మనస్సులో నుంచుకొని ‘అగ్బాయి, జీతం కట్టి పేరు వ్రాయించుకొచ్చావా’ అన్నా. వాడు ఆంభులో వినయంగా నేనెప్పుని ‘లేదండీ’ అన్నాడు. అప్పుడే వాని ప్రవర్తన అనుమానం వలసిన అవసరాన్ని కలుగజేయవలెనని “అగ్బాయి, మరి నీవు క్లాసులో నుంచి వెళ్ళిపోవాలి” అన్నా. వాడు మాట్లాడలేదు. “ఏమోయి నీకే చెప్పి, వెళ్ళాలి” అన్నా. వాడు

మళ్ళీ అట్లాగే నుంచున్నాడు. తలవంచుకొని సూక్ష్మంగా చూస్తే వాడి విషయం నాదైర్యానికి కారణం అయిందో ఏమో “ఏమోయి, నీకే చెబటం. నెళ్ళకుండా అల్లా నుంచుం టావు ఎందుక?”

మధ్యాహ్నం జీతం కడతానండి సార్. మధ్యా హ్నానికితే మధ్యాహ్నమేరా. మరి యీపూట పారంపో దండీ. పోతే నన్నేమిటావు—నడూబయటికి. కాదండి మాస్టారి, పారం పోతుందండి. మళ్ళీ అశేవాదనా నడుస్తావ సమననా? అంత కోసండితే ఎస్టాగండి సార్? మరిమండిగా పో. నాకు కోసం తెచ్చించకు. ఏమిటోయి ఆసెంకేశం పెట్టో.

వాడు ఏ తపిసిటికి పారం పోతుందండి. అని పెంకె జవాబులు చెప్పిం సాగించాడు. క్లాసులో కుర్రాల్లు నవ్వు తున్నాడు నేను పెద్ద గొంతుకతో అధికాగాన్ని అందులో పాడిగి ‘వెళ్ళిపోతావా గాటి చనుంటావా’ అన్నా. అప్పు డా కుర్రాడు నన్నుడిరిమి కూస్తూ గుమ్మరివతల నుంచు న్నాడు ‘అక్కడనుంచున్నావేం మళ్ళీ వెళ్ళి’ అన్నాను. ‘ఇక్కడనుంచోకూడదండీ’ అన్నాడు. క్లాసుతా గొల్లున నవ్వింది. నేను గుమ్మంలోకివెళ్ళి పెద్దగొంతెత్తి అరవాలసి వచ్చింది. వాడు వెళ్లుతూ క్లాసులోఉన్న కుర్రవాళ్ళతో ఓరే సుబ్బిగా వెళ్లుతున్నారో—నరసూ, వెడతా—ఒరో జాన్ పోతున్నారా—అని పేరుపేరునపిలిచి తాను వెడుతున్న సంగతి

వాళ్ళతో చెప్పటమే కాకుండా నకవేర పరండాలో తిరుగుతుంటే దాన్ని చూపి (సాధారణంగా మేకలు తిరుగుతూ జిక్కడ విశమిస్తూ ఉంటవి) మాప్రాసూ! ఇదిబీతం కట్టకుండా పేగు వ్రాయించుకోకుండా వస్తున్నదీ అని పోయివాడు. ఆకోసం మీద ఆమె నకూడా తగ్గించేసి మరీ పాఠంచెప్పారు.

“బీతం కట్టినవాళ్ళను గ్రామంలోకి రానియకూడదు” అనే ఆజ్ఞను మేము లోబడవలెనన్న సంతతి నానుతెలుసుకోడు.

ఉపాధ్యాయుడు ఒకసెన్సలో చెబుతుంటే గుర్తివాడు ఇంకోసెన్సలో అద్దించేసుకొంటాడు. ‘నువుగానిచోట అధికుల మననాదు. కొండలబద్ధమందు కొంచెయై యుండదా’ అనే శ్లోకంలో గెంపోవారిలోఉన్న కొండలబద్ధమందు అనేవాళ్ళునుచదివి కొండలబద్ధమంటూ ఒకటి ఉంటున్నా కాబోలు. కొండలబద్ధమంటూ కొండలబద్ధమంటూ మోస్తరు కొండలబద్ధమంటూ కాబోలు నని ఎన్నో అనుకోనేవాడిని నానుటకు నేను కన్నీడనలో.

లాడ్డు అనిపిస్తాటను అనే దాన్ని సక్రమంగా జరిగించిన తరువాత అందులోఉన్న I will row you over the ferry not for the silver bright, but for the winsome lady అనేవాళ్ళును అప్ప మేమిటోయి అని కుర్రవాడిని అడిగితే కుర్రవాడు, ‘నేను డబ్బుకోసం, ఆనందమిమ్ములను గాటెయ్యక, ఆపిల్లను నాకిస్తే గాటెస్తాను’ అని పడవవాడు అన్నాడని నాకు చెప్పినాడు.

ట్యూడస్ వరల్డ్ మేరీ అనే రాణి ఉండి ఆరాణి తరువాత రాజ్యానికి ఎదురైనప్పుడు అన్ని ఉద్దేశంతో
Who followed Mary, అని పిలిచాడిని అడిగితే వాడు
Her little lamb Sir అని జవాబుయిస్తాడు Mary and
her lamb అనే పద్యాన్ని జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని.

ఒకమారు నేను పాఠశాలలో 'అపాయమునండి తప్పించుకొనుట' అనే విషయాన్ని గురించి బోధిస్తూ నేను వకవగాటు అపాయము నుండి తప్పించుకొనే ధనగురించి చెప్ప మొదలుపెట్టాను. మేము కొందరం కొండపేరు చూడటంనిమిత్తం వెళ్ళి ఆపురాళంమై శిథిలమైన ఆకోటనూ, ఆనాశనాన్ని అదేపేరగా చూస్తున్న ఆకోటబురుజులనూ పూర్వపురాజులు ఉపయోగించిన ధనపుకొట్టూ ఏమగళాలూ వెదుళ్ళచెరువూ మొదలైనవానివిషయమై చెప్పి ఆవెదుళ్ళ చెరువులో స్నానానికి దిగి బాగా రాకపోయినా ఈడుతూ కొంచెములోతునీళ్ళల్లోకి వెళ్లి ఇంకేముంది—చావటానికి సిద్ధమైనాను అనేనది 'చచ్చిపోయినారా మాస్టారు' అన్నాడు వక కుర్రవాడు దీక్షవరంతో. అట్లా అసహనంగా వాడినోట వెంట చచ్చిన చూటకు క్లాసం తావిరగండి నవ్వింది. వెంటనే ఆకుర్రవాడు తన తెలివితక్కువతనానికి సిగ్గుపడి నవ్వి ఉంటున్నాడు.

అదీ వక అద్భుతమే. పూర్వము బిక్కర్స్టాస్ అనే ఆయన ఇంకొక పెద్దమనిషి... నీవు ఘానిరోజున పరలోకగతుడవు కాగలవు. నీజాతకఫలం అలా ఉందని చెప్పాడు. అపెద్ద

హనిపి కూడా జ్యోతిషం తెలిసినవాడే. ఆయన నేను ఆరోజుకు చాచుని వాంచాడు. ఈ ఇద్దరు పండితులలో ఎవరు గెలుస్తారో అని పట్టణం అంతా ఉత్సాహంతో వేచి ఉన్నారోజు వచ్చింది. ఒక వేళ చస్తావేమోనని ఆపద్దమ' షికి అనుమానం లిగి అయినా చూద్దామని వరండాలో కూర్చోవేసుకొని కూర్చున్నాడు. ఆయనకు పాత్రాడ్డి సరిగ్గా ఆగింట్లో వచ్చింది. చావు రాలేదు. సరిగ్గా అమిషము చ్చింది. చావలేదు. పాత్రాడ్డి తనకు చావు రాలేదని సంతోషించి లేచాడు. ఇంకాలో ఎవరో 'ఇంటిముందు చావుగిట్టకొట్టుతూ వస్తున్నాడు. ఇతడు కిటికీలోనుంచి తొంగిచూచి 'ఎవరు చచ్చినారు' అని అడిగితే 'పాత్రాడ్డి గారు చనిపోయినారండీ' అని జవాబువచ్చింది. నేను బహిరే ఉన్నానురా అని యెంత మొత్తుకున్నా వి. కుండా వాడు గంటకొట్టు గంటూ వీధివెంట పోయాడు.

ఇంకా కొంచెం సేపటికి నాళ్ళ వాటముందునుంచి వాన్ని పెట్టెలో పెట్టి తీసుకొని వెళ్ళాడు. ఎవరగ్యా పోయింది అని అంటే పాత్రాడ్డి గారు అనే జవాబు వచ్చింది. ఈ విధంగా ఆయనకు జరగవలసిన ఉత్తరక్రియల్ని జరిగినది.

పాత్రాడ్డి ఒక వీధిని బడి 'నేను బడి ఉన్నానన్రో' అని కేకలు వేసుటం మొదలు పెట్టాడు. అప్పుడు బికర్ ప్రాప్ ఆపీ ధుల వెంట తిరిగేవ్యక్తి పాత్రాడ్డియొక్క భౌతిక శరీరం కాదని, అతని స్పిరిట్ అని వాదించి సాగించాడు. అతడు బ్రతికి

ఉన్నా ఇట్లాలువనూ అశనిని చచ్చివదాల్చి లెక్కవేశారట. మాకుగ్గివాళ్ళు ఇంతటితో పోనివ్వటం నాచుదృష్టమేకదా అనుకొన్నాను.

మేము ఒకవిధంగా చెబితే వాళ్ళకు ఇంకోవిధంగా అర్థం అవుతుందన్న విషయంలో నేను ఇంకా చెప్పవలసింది ఏమీ లేదు. కుర్రవాళ్ళు యిచ్చిన ఈ క్రింది జవాబులు ఈ విషయాన్నే బలపరిచిస్తవని ఉపహాసిస్తున్నాను.

- (1) సుమాలి అంటే వంశం కొదారికే ఒక విధమైన మూలిక.
- (2) జాన్ IV గురించి న్రాయునిచ్చి శ్రీమతి జవాబుగా ఈ యం ఒకరికిం దీన్ని కనువిచ్చిరాదు దానినే జాన్ IV విక్రీయం అంటారు. (3) శృంగార వైషధమను క్యామము శృంగారమునైషధము అనే ఇద్దరు కవులు న్రాయులంచేత దానికి ఆ పేరు వచ్చింది.

10

తర్జుమా - ఏ - ఉస్తాద్

స్కూలుమాస్టర్ చాలా హామీలయిన పని అనీ మాస్టరు కాలుమీద కాలేసు కొని విశ్చింతగా జీవించవచ్చుననీ అంతా అనుకొంటారు.

అంతటితో ఊరుకోక తమవృత్తిలో ఒకదొడుగులూ, కష్టాలూ అపరిమితంగా ఉన్నవి అనుకూడా ప్రతివాడూ అనుకొంటాడు.

స్త్రీడగు అటాను: “మొన్నటివంటిది కంట్రావర్సి ఇంకోటి లేదండి. ఎవరో ఒక డాక్టర్లు. ఆ సనకూ ఆచుకు పెదతండ్రి గారి కుమారులకూ ఉండుకున్న తగాదానుగుంచి విషయాలన్నీ తికమకగా చెప్పుతాను. అంతలా ఒక పెను హేసు ముళ్ళుతాను. ఆ ముళ్ళు అన్నీ విప్పకొని ప్రభు: సూత్రాన్ని గాలి. వాళ్ళ ఆస్తి వివరాలూ పరిణామలో వచ్చిన భాగాలూ వాళ్ళ దొడ్డిగోడ వెడల్పు దగ్గరనుంచీ జ్ఞాపకం ఉంచుకుని “లా”ను నా పార్టీ పక్షం లాగేటట్టుకి తప్పుపాణం హోక్కున్నట్టుదాడి ఒక్కొక్క విషయం తీర్చిదిద్దగా తెలుసు కొంటూ:కి వచ్చిన్న పుస్తకాలు చదవాలి. బోలెడు పుస్తకాలు లింగెమ్యాలె. ఇంతా కష్టపడితే కేసు గొప్పనూ ఉచ్చు, గెలవక పోవకూ వచ్చు; నాలుగు కాళ్ళు నానూ వచ్చు రాలకపోవనూ వచ్చు.

చీ! చీ! సభవ ద్రుతం డీ. ఎక్కడైనా స్కూలు హాస్టల్ అయినా సంపాదించక పోతిని. హాయిగా కాలు మీద కాల్చుకుని కూర్చుని ఏవో తెలుసు ముక్కలు చెప్పి నాయిత్రాసి కల్లా సజ్జులగా ఇంటికి రావచ్చు.

క్రింద పరివర్తనం భూమి గుండుగా ఉండి ఈ సంవత్సరం చప్పుల మూల బిల్లుకుంపు కామగదా! ప్రయాగిల్ యొక్క-మూడు యాగిల్ నూ కలిసి

ఎప్పుడూ రెండు టైట్ యాంగిల్ నే! నిమ్మకాయ ఎగరేస్తే చటుక్కున క్రిందనే పడుతుంది గాని, (చూ“లా” లాగ గ్రావిటేషన్ లా మాని) పైకి ఎగిరిపోదు! ఆవుకు నాలుగు కాళ్ళు

అన్న విషయాన్ని ఏకైకకోర్టు తీర్పు చూపు లేదు. కాట్టి అధ్యాయకుడు తొమ్మిది సంవత్సరాలను విషయాన్ని ఒకసారి గనక స్పష్టంగా తెలుసుకొన్నాడా ఇంకా కాదో లేదు. ఎన్నాళ్ళు చెప్పినా ఆ విషయమే చెప్పాడన్న నీడరిలో ఆలాక్కాదు ఏరోజు కారోజు క్రొత్త విషయాల నేర్చుకోవాలి. ఇంకా బాధ. ఈ వృత్తి గంట వేరైనా మంచిదే.”

ఇక డాక్టరునంగతి. ఒకటికి టైసానుక్ జ్వరం నస్తుంది. మందు నడుపుతునే ఉంటాడు, జ్వరం ఎక్కువౌతుంటుంది. సంధి పుడుతుంది. ఇచ్చే ఇన్ జెక్షన్ ఇస్తూనే ఉంటాడు, పోసే మందులు పోస్తూనే ఉంటాడు, జ్వరం తగ్గదు. పాపం, చావు ప్రతుకులతో కూడిన విషయంగాయి అది! రోగి బంధువులు ఆయనను రాత్రిల్లు సద్రపోసేయరు. గంట గంటకూ నచ్చి లే. తునీ ఉంటారు, రోగికి బాధ ఎక్కువగా ఉంటూ. ఇల్లాగ ఒక రోజు కాదు రెండు రోజులు కాదు ప్రతుకింతా ఇదే నాన ఆయి!

డాక్టరు విసుక్కుని, “నీ పెదవ బ్రతుకు! నీ గండం నూడేళ్ళు ఆయుష్షాలాగుంది. లాయర్ కోర్టు కడతాడు ఏరో తోచిన రెండు లా పాయింట్లు చెబుతాడు. కేసు గెలుస్తే గెలుస్తుంది, పోతే పోతుంది గెలవక పోయినా, అంత ప్రమాదం ఏమీ లేదు. పోతే ఆఫీ పోతుంది గాని ఎవరి ప్రాణాలూ పోవు” అని అనుకుంటాడు.

“పో సూక్సు మాస్టర్ అయినా బ్రిటికీపోయేవాడ్ని. పది గంటలకల్లా ఒడికి వెళ్ళి కడపులో చల్లి కడలకుండా

కుర్చీలో కూర్చుని తోచిన ముక్కలు డెంకు కుగ్ర వాళ్ళకు చెప్పి సాయిత్రానికి నిశ్చింతగా ఇంటికి రావచ్చు. మళ్ళీరమ్మని వేచేవారుండరు" అని అనుకుంటాడు.

అదీగాక అధ్యాపకుడు చెప్పే విషయాల్లో చిన్న ప్రమాదాలు వచ్చినా కొంప మురిసిపోయే ఏమీలేదు. మందులు కలపటంలో కఠినత కాస్త పొరపాటు వచ్చిందో లోగి తక్కి మని చస్తాడు. కానిపాఠం చెపటంలో ఒకవేళ ఏదైనా పొరపాటు వచ్చినా ప్రమాదమూ లేదు. తరువాత దానిని దిద్దుకోనూ నచ్చు ఉపాధ్యాయుడు తేలికగా తేలికగా భూమి "ల్లపూపుగా సిద్ధిరేకులాగ ఉండే చెప్పాడని కోండి. అట్లాగ చెప్పినా ఏ అఘాయిత్యం జుగదే! భూమి సిద్ధి రే కులాగ ఉండనూ, అచ్చడాలకరలాగ ఉండనూ తక్షణాపిల్లల వైకిజీవితంలో వచ్చే ఉపద్రవమైన మార్పు ఏమీ లేదు!

మందులు ముచ్చే నిషయంలో డోసు కొంచెం ఎక్కువ పడ్డా, తక్షణం లోగం ఎక్కువ కావటమో, ఖర్చుం చాలకపోతే నాశనావటమో సంభవిస్తుంది చదువు చెట్టు అల్లాగ కాదు.

ఒకరైలు గంటకు ముప్పైమైళ్ళ వేగ ముగ్గురే పోతున్నది. దాని వెంకాల నాలుగు గంటల ఆలస్యంగా మరో బండి బయలుదేరి గంటకు పదిపై మైళ్ళ వేగంతో పోతున్నది. ఈరెండు ఘట్టాల్లో ఎన్ని మైళ్ళు సోయినా వాతకలుస్తయ్యి? అన్న లెఖ చెట్టులో ఏదైనా పొరపాటు వచ్చినా ఆరెండు

రైళ్ళూ కొట్టుకోనూ కొట్టుకోవు, ఎవ్వకీ ఆపడారాదు.

ఇట్లాగ, పాపం డాక్టరులనుకొని తనవృత్తిని గురించి అసహ్యపడుతూ ఇతరవృత్తులు హాయి అయ్యివి అనుకొంటాడు. వృత్తిలో ఉండే బాధలు ఆ వృత్తిలో ఉన్నాయి. ఎవడి కష్టం నాడికే తెలియాలి ఇతరులకేం తెలుస్తుంది !!!

అదేం ఖర్చునో ప్రతివాడూ స్కూలు మాస్టరీ నృత్తినిూ దిక్కి దండెత్తుతాడు. అన్నివృత్తులలోకి మానరీ పనిహాయి. వాళ్ళకు కావలసినదన్నీ సెలవలు. శనివారం సెలవ. ఆదివారం సెలవ. పండగ పండగనూ సెలవ, చిత్రేస్తే సెలవ, ఎండకాస్తే సెలవ; నానకునిస్తే సెలవ, నరకవస్తే సెలవ, ఉన్నట్టి ఖో ఉక్కివయెతే సెలవ, ప్రక్క ఊళ్ళో బాజావాయిస్తే సెలవ. మాస్టరుకేమండీ వహారాజూ అంటారు.

అన్యాయ వృత్తి అంటే అదో చక్కని గులాబీ పూపాన్న అనుకొంటాడు. అలాగ అనుకొన్నా గులాబి పూపాన్న లో కూడా గుళ్లు వుంటాయి. ఉపాధ్యాయుడికి ఉండే కష్టము ఖాలు ఏమిటోయిక చూద్దాము.

౨

మాస్టరు—ఒక క్లాసు

ఈ వృత్తి నిజానికి, ఇతరులు అనుకొన్నంత హాయిఅయిందికాదు. ఉపాధ్యాయుడికి ఉండే గొడవలు ఉండనే ఉన్నాయి. పై అధికారుల వద్దనుంచి మెట్టికాయలూ, కుర్రచాళ్ల దగ్గర వెటకారాలూ, వెక్కిరింపులూ, పరాభవాలూ, అధ్యాపకునికి

చచ్చేటంత విసుగు స్తాయి.

ముదటి సంగతి మూస్తేనే వాడు క్లాసులో అల్లరి లేకుండా చేసుకొని పాఠం చెప్పకోటూ ఎంతకష్టమైందో ఇతరులకు ఎప్పటికీ తెలియదు. క్లాసులో సలభమంది ఇర్రావూడుంటాడు. ఆ సలభమందీ సలభైరకాదు. ఒక్కొక్కడి మనఃప్రవృత్తి ఒక్కొక్కమోస్తారు. ఏళ్ళదరికీ ఒక్కటే పాఠం చెప్పాలె. సలభై అడవి మృగాలను సప్టటు అంతకష్టమే కాదు. ఎందుచేతనూ అంటే, అవన్నీ ఒక్కమోస్తారు మనఃప్రవృత్తికి లెక్కా వుంటుందా బట్టి. ఆవున్నీటికి గడ్డికష్టము, ఒకవానికి గడ్డి ఒకవానికి వంకాయ-నా కష్టం అంటూలేదు. అయితే సలభైమందీ గల ఒక క్లాసులో ఒక్కొక్కడికి ఒక్కొక్క విషయంలో అభిరుచి. భిన్నప్రకృతు లలో భిన్నభుజులలో నూడిన ఆన నూజాన్న సద్దుకురాకులో ఉండే కష్టం ఆచరించుచున్న వాళ్ళకే తెలుస్తుంది.

ఈ భిన్న భిన్న ప్రకృతులు గల క్లాసులో ఒకడికి బొమ్మలంటే ప్రేమ. చరిత్ర సాతం ఎంత కష్టమిడి చెబుతున్నా వాడికి రవ్వంత అయినా రుచించదు. ఏకో నుంచి విషయం ఆవేశనాకో చెపుతూ ఉంటే, వాడు ఆ చెపుతూఉన్న మాటలు బొమ్మ వికృతంగా గీస్తూ ఉంటాడు. ఉత్తమ ఉపాధ్యాయుడైనవాడు ఆకుగ్రవాడికి యూక్లిడ్ ఇవ్వవైయో ప్రాపోజిషన్ అర్థం అయ్యేటట్లు చేయాలని ప్రయత్నం చేయక వాడి అభిరుచిని కనిపెట్టి, దానికి దోహదం చేస్తే వాడు ఏగొప్ప చట్టరీయో, కాపిరాజో

అవుతాడు. లే వాన్ని చిట్టి, యూస్త్వో వాడి మనస్సుకు కొంచెం కొంచెం వచ్చిస్తే ఎవమించి వాడు మానసికంగా చచ్చిపోతుంటాడు.

మరొకటి: కన్యకా అవస్థ. నామా ఇలాగే శారం వినక. నిజమునగానే కాలబ్రేలో గేను వచుచున్నప్పుడు నిజంగా జరిగిన ది చిన్న విషయము తార్కాణ ప్రాయంగా చెబుతాను. లెస్బియన్ షేక్స్పియర్ నాటకమున వ్యాఖ్యానం చెబుతున్నాడు, వేరీవరం ఎడిషన్ లోనుంచి. నేనూ నాప్రక్కనే కూర్చున్న కేహితుడు ఒకప్పుడు నా ఆ వ్యాఖ్యానం ఒక్కముక్క అయినా వినలేదు. మొదటనే కలిసి ఆయన మీద ఒకపద్యం వ్రాశాడు. అంతా జ్ఞాపకం లేదు. “ఊరికే నాగిమాటికి తిట్లు, కాలి చెప్పుది ఎల్ల ఊరికూట్లు, ఘట్టి ధట్టయ్య ను బ్రహ్మచర్యభట్టా” అని ఏదో వ్రాసి ఆయన వెళ్ళిపోయిన తరువాత అందరికీ వినిపించాము.

ఆలాగే నృసింహస్రంలో అభిరుచిన్న కుర్రవాడికి హెన్రీ - ముర్రే ఎ. టె. టి. భార్యలై తేనే, తల్లికోట ముద్దం ఎల్లా తగు ఉత్తరం? అదేగాక డిస్సెన్ కాపాడటం కష్టం.

ఇల్లాగ భిక్షువులు గల బాలురను పెట్టుకొని వివిధరీతుల వారికి లోడ్ చేసి సర్వసంబంధం ఉత్తమ ఉపాధ్యాయుడికి ఎంతో కష్టం ఉంది.

విషయాలు కనపెట్టి, వారి శివిష్యల్ జీవిత పథానిను గుర్తించి ఎవరు పోవాలసిన దానిలో వారిని నడిపించటంలో ఉండి ఉపాధ్యాయుడి కష్టమంతా.

విద్యార్థుల మనస్సుకు ఏ విషయాలు ఎక్కతాయి. ఏ విషయాలు అందరూ అన్నసంగతి కూడా మేస్తరుకు తెలిసి ఉండాలి.

అర్థం పాఠం చెబుతూ అర్థాలు మన దేశానికి ఎప్పుడు వచ్చారు? అని అడిగాను ఒక నాలుగోన్నామ కుగ్రాణ్ణి: చాలా కాలంకొంద వచ్చారు అని వాడు పుస్తకంలో చూట చిలక లాగ పలికాడు. అంతటితో నేను స్పృహగడి ఊరకొనబడింది. ఎనిమిదేండ్ల కుగ్రవాడికి, పైను సెన్సు ఉండడన్న సంగతి నేను జ్ఞానం తెచ్చుకో నలసింది. ఇకతా గమనించు నేను, తెలివి తక్కువగానే అనికోండి, చాలా ఏండ్లు అంటే ఘనమైన ఎన్న ఏండ్లలో ఊహించి చెప్పగలవా అన్నాను “ఆ” అన్నాడువాడు. ఒక్క సిమిషం సూనంగా ఉన్నాడు. ఊహకు పోచింది కామాలు సంతోషంగా స్వంగా అన్నాడు. “ఇకనై, ముప్పై. సంవత్సరాలు క్రితం వచ్చి ఉంటారండీ” అని. నాడి ప్రాణానికి ముప్పై సంవత్సరాలు చాలా కాలమని పోచింది. అంతకంటే. వాడు ఊహించ లేకపోయినాడు. మనక పరికర్వాన్ని గుర్తి చ కూడా బోధన ప్రాధాన్యతే. క్లౌగే పరుగుతుంది.

మాస్తరు చెప్పే విషయం కుగ్రవాడి మనస్సుకు అందనది. అయితే, వాడు తనకు పోచిన తీరిని అర్థం చేసుకొంటాడు. నే

నొకసారి 'Lord Ullin's Daughter' అనే ఇంగ్లీషు ఖండ కావ్యం చెబుతున్నాను అందులోని రెండు పంక్తులు, I will row you over the ferry, not for the silver bright but for the winsome lady అనేవి వ్యాఖ్యానం చేసి చెప్పిన తరువాత మళ్ళీ ఆ కుర్రవాణ్ణి ఆ పద్య పాదాలకు అర్థం చెప్పగలగటం వాడు అన్నాడూ నిన్ను రేపు చాటిస్తాను. కాని నీ డబ్బు నా కిక్కరిలేదు. కానీ ఆ చక్కని పిల్లను మటుకు నా కిచ్చేసెయ్యి అని. అలా అర్థం!!

౪

ప్రశ్నలు - జవాబులు

మనం అడిగితే ప్రశ్న కుర్రవాణ్ణి అర్థం కాకపోయినా మనం అనుకొన్నట్లుగాక ఇంకోవిధంగా అర్థం అయినా విపరీతమైన జవాబులు వస్తయ్యి.

ఒక కుర్రవాణ్ణి జబ్బుచేసి చాలా రోజులు బడికి రాలేదు. ఆ తరువాత ఆ అమ్మాయి వచ్చిచూచు తీచు అతన్ని కుశల ప్రశ్నలుచేసి, ఇప్పుడు కులాసాగా ఉన్నావా అని అడిగి పాతాలు చాల పోయినాయని నొచ్చుకొని "అయితే నీవు ఎప్పుడినుంచి రాలేదూ" అని అడిగాడు. ఆ కుర్రవాడు పాతాలు పోయినాయే అన్న సంగతి అనుకొంటూ, కృష్ణదేవరాయలు గజపతులను జయించి నవ్వుటినుండి నేను రాలేదండి అని చప్పున అనేశాడు.

ప్రశ్నకు జబాబు తెలియనప్పుడు పిల్లవాడు తెల్లబోయి చూస్తాడు. అల్లాంటప్పుడు వాణ్ని భయపెడితే వాడు గాబరా పడి విపరీతమైన జబాబు ఇస్తాడు.

ఒకసారి ఒక ఇన్ స్పెక్టరు ఓ స్కూలు తనిఖీకి వెళ్ళాడట.

స్కూలు పరిస్థితి ఏమీ బాగుండలేదు. ఒక్కడికీ ఒక ముక్కారాదు మాస్టర్లేమీ కష్టపడి చెప్పలేదని ఆయనకు తోచింది. పైగా మాస్టర్లకైనా ఏమైనా వచ్చునా అని సందేహం కలిగింది. కుర్రవాళ్ళకు బొత్తుగా భాషాజ్ఞానంలేకుండా పరిస్థితులుచూచి ఆయన చాలా విసుక్కులి కోపంతో క్లాసువంక చూస్తూ, అయితే పోనీ నైషధం వ్రాసిందెవరు? అని అడిగాడు. అందరూ తెల్లముఖాలు వేశారేగాని ఒక్కడూ చెప్పలేక పోయినాడు. ఆయన మరీ కోపంతో ఓ కుర్రవాడి వంక లీక్షణంగా చూస్తూ ఎవరూ వ్రాసింది? చెప్పవే? అన్నాడు కళ్ళెర్రజేసి. ఆ కుర్రవాడు భయపడిపోయి బిక్కముఖంతో నిలబడి నేకాదండి సార్ అన్నాడు.

ఇన్ స్పెక్టరు ఆపశంక గబగబా హెడ్ మాస్టరు గదిలోకి పోయి, కుర్రవాళ్ళ భాషాజ్ఞానం ఎంత అధోగతిలో ఉందో ఆయనకు తెలియజెబుతూ, ఎంత కోపంతో ఉన్నా నవ్వువచ్చే విషయం కాబట్టి కొద్దిగానవ్వాడు. ఆయనముందు హెడ్ మాస్టరు కూడా నవ్వాడు. దాని తరువాతి ఇన్ స్పెక్టరు గారికి కోపం శాంతింప చేయాలన్న ఉద్దేశంతో, అయ్యో,

కుర్రవెధన గడండి, ఏకో భయపడ్డాడు మీరు కొడతారని. వాడేరాసి ఉంటాడు లెండి. అందులో సందేహం ఏమీలేదు. ఇప్పటి కాలం కుర్రవాళ్ళంతా. అంతేగడండి. అల్లరి వెధవలు అన్నాడు ఇక ఆ ఇంట్లోను ఎవరినీ ఏమంటాడు వెళ్ళి పోయినాడు.

గీ

మాస్టరు

కుర్రవాళ్ళ మనః పరిశీల్చానే కాకుండా వాళ్ళ మనస్సుకు చెరిగి ఇతర ప్రవృత్తులను కూడా అధ్యయనము గమనించాడు. బాల బాలికల మనస్సులు మహా సున్నితాలు. వాళ్ళతో ఎంతో సంతోషంతో ఉత్సాహంతో మెలగాలె. మనకున్న కష్టాలు మరచిపోయి, మన హృదయాన్ని రాది రంపాన కోస్తున్న దుఃఖాలను నెట్టేసి, ఆకాశేపూ వాళ్ళతో కలిసి మెలిసి విద్యాకోధన చెయ్యాలె. విద్యగురువు ముక్కిపి కాకూడదు. అల్లాంటి కోపాన్ని విద్యార్థులు సహించరు: నేను విజయనగరం కాలేజీలో చదువుతున్న రోజుల్లో ఒకమాస్టరు ఉండే వాడు. ఆయనకు చాలా కోపం. బి. ఏ. క్లాసుకు పాఠం చెబుతూ ఉండే వాడు. కుర్రవాళ్ళు ఏదో అల్లరి చేశారు. ఆయన మండిపడి, మీరు ఇక పాఠం చెప్పనని వెళ్ళిపోయినాడు. ఆయనకు అంతకోపం రావానిక విషయం ఏమీ లేదేనని మేముంటా అనుకొన్నాము. సరే, ఆ కోప

అల్లాగ గడిచిపోయింది. మర్నాడు మళ్ళీ ఆయన వార మే ఉండి. ఆయన మామూలుగానే వచ్చి సాతం చెప్పుతున్నాడు. మళ్ళీ అదేమోస్తరు అల్లరి సాగింది. ఆయన మళ్ళీ మండిపడి మీకు నన్ననే చెప్పాను; ఇల్లాంటి ప్రశ్నలు ఎవరిలావని. బుద్ధి లేదు. అన్నాడు. బుద్ధిలేదు అనేటప్పటికి చాలా మండి కోపం వచ్చింది. ఒక అతను లేచి “ఈసంగతి మీకే నీళ్ళే గ్రహించి, మీకు సాతం చెప్పారు అని వెళ్ళిపోతి”. మళ్ళీ ఇవ్వాలని నటించుకుని బాగుంది! మేము బుద్ధిలేని వాళ్ళున్నమాట తెలిసింది కాబట్టి, మీకేమైనా బుద్ధి ఉంటే ఈ క్లాసుకు ఇది గానిండి” అన్నాడు. ఆయన అప్పుడు దారికొచ్చి, క్షమాపణ వేడి సాతం చెప్పుకొన్నాడు. ఇంతకూ చెప్పేవిషయం ఏమిటంటే కోపమనేది ఉండకూడదు. అంటే అసలు ఉండకూడదనికాదు. అకారణంగా ఉండరాదు అని నేను అంటాను.

అధ్యాపకుడు మంచి దర్జా కలిగిఉండి, హుంనా తనమి తో తీరితో న్యాయబుద్ధితో మొగకపోలే పడే అవస్థ ఇంతా అంతా కాదు. స్కూలు దృష్టిలో, అతనిలో ఏ నిచరీతం కనిపించ కూడదు. లేక జతలలో ఉండేమధ్యనాలలో ఏదైనాకానీ, వికృతాలలో ఏదైనాకానీ, అపసివాళ్ళకు కనపడ్డదా, ఇది ఆ మాస్టరుకు తాటాకులు కడతారు.

E

నేర్పు—ఒప్పు

కాలేజీలో కానీండి, హైస్కూలులో కానీండి అధ్యాపకు

దుగా ఉన్నవాడికి ఎక్కువగా ఓర్పు ఉండాలె. తరుణ వయస్కులైన విద్యార్థుల ఉత్సాహం ఉరుకులు పెడతూ ఉంటుంది. వారి జీవితంలో చైతన్యం ఎక్కువ. ఒకచోట అరగంటసేపు నిలకడగా కూర్చోలేరు. పట్టుమని పదినిమిషాలు ఏ విషయాన్నీ విననూలేరు. రాళ్లపై నుండి జలజలమంటూ, కిలకిలమంటూ, పచ్చానికి ప్రవహిస్తూ, గెంతుతూ ఎత్తైన కొండలమీదినుంచి క్రిందికి గభీలున దూకితూ, నవ్వుతూ పోయే సెలయేరులాగా ఉంటుంది వాళ్ల జీవితం.

అల్లాంటివాళ్ళను కవలకుండా మాట్లాడకుండా కూర్చోబెట్టి విద్యగలటం సామాన్య విషయం కాదు. ఎంతో నేర్పు ఉండాలె.

నవ్వుతో నవ్వుతూ ఉన్నా, కుర్రవాడు, పిల్లవాడితో మాట్లాడనే మాట్లాడుతాడు. ఒడ్డి వారించబోయి, మాట్లాడు చుక్కల్లో పెడతూ ఉంటాడు ఒకనారి చాక్రసులో ఇద్దరు కుర్రాళ్ళు ఓమూల కూర్చుని మాట్లాడుతున్నారు. అంటే ఒకడవదో చెబుతూ ఉంటే ఇంకొకడు వింటూఉన్నాడు. ఇదంతా నేను పాఠం చెబుతూ ఉండగానే!! నేను చూసి, ఆ. ఇద్దరిలో ఒకడ్ని నుంచోమని, “నీవు పాఠం విసటంలేకు మాట్లాడుతున్నావు.” అని కోప్పడ్డాను. ఆ అబ్బాయినేను మాట్లాడటం లేనట్టి అని విషయంగానే అన్నాడు. “అయితే ఏంజేస్తున్నావు. పాఠం విసకండా?” అన్నాను. వాడేదో చెప్పు

తుంటే వింటున్నానన్నాడు. “ఇంకేం, ఏలాగయితేనేం పాపం విడిచి పోవటానికి! మాట్లాడటం ఎంత తప్పు, మాట్లాడుతూ ఉంటే విసటం అంతే తప్పు” అని కోప్పడ్చాడు. ఆకుర్రవాడి ధైర్యం చూడండి: “విసటం తప్పులేదండీ. విసనగు నెవ్వరు నెప్పించి అన్నాడూ” అంటూ ప్రారంభించాడు. క్లాసంతా నవ్వారు. ఇల్లాంటి చిక్కలు వస్తూఉంటవి.

అయితే ఇల్లాంటి చిక్కులు పెద్ద కష్టాలని నేను అసట తీసుకుంటాను. అల్లాంటప్పుడు ఏదో నవ్వేసి తప్పించుకొని పాపం చెప్పుకొని పోవచ్చు. కాని నిజమేమిటో విద్యార్థిబోధన అనేదే చాలా కష్టమైనది. చెప్పనలసిన విషయాలు తియ్యనిమాటలతో ఆకర్షకంగా చెప్పాలి. పాఠం వింటున్నప్పుడు విద్యార్థికి ఒక నాటక ప్రదర్శనం చూస్తున్నప్పుడు కలిగే ఆనందమే కలగాలె. ఇల్లాంటి ఆనందం కలుగజేయాలంటే, అధ్యాపకుడు విధులు చెప్పాలి. మధ్య మధ్య నవ్వించాలి. అయితే విద్యార్థుల మనస్సులు ఇల్లాంటివాని మీదనే లగ్నంకాకుండా అసలు విషయం వాళ్లు గ్రహించే లాగన చెప్పాలి. ఇదంతా అంత సులువైన పనిగాదు.

ఇల్లాగ మరో శ్రమపడి చెప్పవలసిన విషయాన్ని చక్కగా అర్థమైంది కథలతో కలిపి ఆకర్షకంగా చెబుతూ ఉన్నా, ఒకప్పుడు కుర్రాళ్లు అమాయకంగా అయితేనేం అల్లరికి అయితేనేం అనే మాటలు సహించి ఉండకపోవాలి. ఇల్లాంటి సహన

శక్తి చాలా అవసరం. ఇల్లాంటి సహనశక్తియొక్క అవశ్యకతను గూర్చి ఒక్క ముక్క చెప్పి ఈ ప్రసంగం ఆపిస్తాను. నేను ఒకసారి పాఠం చెబుతున్నాను. నెపోలియన్ ను గురించిన పాఠం అది. నెపోలియన్ యొక్క తూర్పు దిగ్విజయాలను గురించి, ఆ మహనియుని అప్రతిమాన కౌర్యసంఘర్షిని గురించి, ఆయన అఖండ విజయాలను గురించి చెబుతూ ఉంటే నాతడు పురుషులకై లెత్తింది. నా ధోరణి అవేశంతో, ఉద్రేకంతో, వెళ్లిపోతున్నది మహాప్రవాహం లాగా.

ఉద్రేకంతో మాట్లాడుతూ ఉన్నప్పుడు, ఎప్పుడైనా, ఒక్క కోట సత్తివస్తుంది నాకు.

ఆరోజున, ఒక్కమాట, ఒక్కటంటే ఒక్కటే, నత్తిగా పలికాను. పలికి నాలో నేను సిగ్గుపడ్డాను. అయితే అది నా పరమా గమనించుటలేదు.

పాఠం చెప్పటం అయిపోయిన తరువాత ఘనైకం తెరచి అని వయాన్ని చదవమన్నాను ఓ కుగ్రవాణ్ణి. నాడు మామూలుగానే ప్రారంభించాడు. రెండు వాక్యాలు చక్కగా చదివాడు. మాడోవాక్యంలో నె నె నె నె నె పో పో పో పొలియన్—యు, యు, యు, యూరఫ్ లో, అ అ అ అన్ని దేశాలను జ జ జ జ జ జ్జయించాడు, అనిన త్తితోచావాడు.

ఒక్క మాట పొరపాటున నత్తిగా అన్న కారణాన వీడు నన్ను ఇంతగా వెక్కిరిస్తున్నాడే అని వర్ష మంకిపోయింది.

అపశంగా వాణ్ణి అమాంతంనమిలి మింగేద్దామన్నంత కోపం వచ్చింది. అనుభవం లేని మాస్టరు అయితే ఆరోజు ఆకుర్ర వాణ్ణి కొట్టినన్నా కొట్టేవాడు; లేకపోతే తాను గాజీనామా అయినా ఇచ్చేవాడు.

ఒక్క క్షణం అయినశరువాత నేను కోపం దిగమిగుకొని మెల్లగావాడితో ఏమిగా నన్నెక్కిరిస్తున్నావా? అన్నాను. వాడుముఖంవేలేసి వినయంగా మి మి మి మ్మల్లు నె వె వె వె వెక్కి ర్ ర్ ర్ చిందాకా న న న న్నాకేం ఖ ఖ ఖర్ఖం అండీ న న న న్నాకు న న న న్నత్తి వే వే లే వేక పోతేగదా అన్నాడు. ముదట మరింత కోపంవచ్చింది. కాని దాసతరు వాత విచారిస్తే, వాడికిన్నాపైను త్తివుందనీ, నన్ను వెక్కిరించడం కాదనీ తెలిసింది. వాణ్ణి ఆరోజున కొట్టినట్లయితే ఎంత అభాసు అయ్యేదో!

మాస్టరు అయినవాడికి ఎంతో ఓపిక, కావాలో చూడండి. అమాయకుడై ప్రపంచం యెరగని కుర్రవాణ్ణి తీసుకొని, వాడికి విద్యగరిపి, వివిధశాస్త్రాలలో అనుభవ సహితమైన జ్ఞానం ఇచ్చి వాడి మనస్సును విడిసెంపచేసి, వాడి శరీరానికి దార్యం వాడిఆత్మకు సంస్కారం కలుగజేయాలె. ఈభారం అంతా, ఉపాధ్యాయుడిది.

2

క్రోత్తగా మాట్లాడినది దొరకటాల్తోనే అతనికి ముందుగా తన భార్యకు చదువు చెప్పకోవలెనని. అవిడచేత ఇంగ్లీషు మాట్లాడించాలని బుద్ధిపుడుతుంది. ఊళ్ళోవాళ్ళ భార్యలందరికీ చెబుతూఉండగా నాన్వంత భార్యకే చెప్పకోలేనా అనే ధైర్యం కోరిక ఇంగ్లీషు పుస్తకం కొనుక్కొన్నాడు. అక్షరాలు వచ్చింది నాకా బాగానే సాగుతుంది చదువు అంటే. మాటల్లోనో నాక్కాలు నేర్చుకోనే స్థితిలోనో ఆచమవుకు వెధవ అటాకాలు ఎన్నో వచ్చి, చచ్చిన ఆగిపోవటం సంభవిస్తూ ఉంటుంది. అవిడ ఇంగ్లీషు పుస్తకాన్ని చారు రాచ్చిప్ప మూడ మూత నిమితుంది. దాన్నోతూని గుండె బేగారైపోయి, ఒక ఆచమవు స్ట్రీసెకతాడు. చదువు చెప్పాలని రాత్రిళ్ళు, ఆ అమ్మాయిని కూర్చోపెట్టుకొని పట్టుకుంటే చదువు నాగించినా ఎన్నాళ్ళో సాగురు. క్రొత్తగా కాపగానికి వచ్చిన ఆ పిల్లకు చెప్పటానికి రంగలు ఆచమవు తీరదు ! నిద్ర వేళ చదువు సాగదు !! కళ్ళు మూస్తూ, తెరుస్తూ చిటికెలేస్తూ ఉండడంగానే మధ్య ఏదో ముఖ్యమైన విషయం జ్ఞాపకానికి వస్తుంది ఆ పిల్లకు. “ఈచదువు కేం కానీ డి, రేపు కార్తీకమాసానికి యుద్ధం ఆపేసి నవరసులు చౌక చేస్తారుటగా అంటుంది. ఏమిటి ఆ గూటకు అర్థం ? అంటే నవరసులు ప్రియమే, ఆడవాళ్ళను ఏడ్పించేటందుకే అసలు ఈ యుద్ధం చేస్తూన్నట్టా, కానేపు ఏడ్పించి,

చాల్లేవీళ్ళను ఏడ్పించటం అని స్త్రీలపై జాలిదలచి యుద్ధం ఆపివేయటానికి ఎవరో నిశ్చయించినట్టూ !! ఇక చదువు సాగదు. ఆతరువాత నవరసులు చౌక అయిందాకా చదువు ఆపేద్దామన్న నిశ్చయాని కొస్తారు ఆనూతిని వధూవగులు. అల్లారాక పట్టుబట్టి చదువు నాగించినా, దానితరువాత ఒక నెలకై నా ఆ అమ్మాయికి కొంచెం వికారం ఏర్పడటం, అంతటితో చదువు పూర్తిగా ఆగిపోవటం తప్పదు.

మాష్టరు ఇట్లాంటి బిడ్డలకు చదువు చెప్పాలని కూర్చున్నా ఇట్లాగే నీకు మిస్తుంది. నేను ఒకసారి మా అమ్మాయికి తెక్కలు చెబుతున్నాను. ఒకడు ఒక పనిని మూడురోజులలో చేస్తాడు. ఆపనినే మరొకడు అయిదు రోజులలో చేస్తాడు. ఇద్దరూ కలిసి ఆపనిని ఎన్నరోజులలో చేస్తారా? అని తెక్క. ఆలెక్క మా అమ్మాయి చెయ్యలేక పోయింది. నేను కోప్పడి తెలిసేటట్టు చెబుతున్నాను. వంటింటి గుమ్మంలో నుంచుని మా ఆవిడ వింటూ ఉన్నది ఈ గొడవ అంతానూ. జోసీలేకూతురు చదువుకోటం చూచి ఆనందిస్తున్నదీ అనుకొన్నాను. ఈ అమ్మాయి లెక్క చెయ్యలేకపోయ్యేటప్పటికీ దాన్నో చిన్న బెబ్బ కొట్టాను.

ఆవిడగారు గబగబా వచ్చి పిల్లను రెక్కుచుకొని తన వెనక్కు లాక్కుని “ఏమిటండీ వెధవ లెక్కలు. దానికి తెపటం ఎందుకూ ! బిడ్డను కొడుతున్నారు కూడానూ? కాకపోయినా

ఏం లెక్కలిపి ? ఒకడు ఒక పనిని మూడు రోజుల్లో చక్కగా పూర్తిచేసు గలిగి ఉంటే, అయిదు రోజులదాకా దేకే మరో వేధవను కూడా ఆ పనిలో ఇరికించటం ఏములో తెల్సినై న సనండీ ?

ఆ ఒక్కడిచేతే చేయించుకోకూడదూ ? ఆ ఇన్స్ట్రక్షన్లను ఎందుకండీ ? వాళ్ళిద్దరూ నిలిస్తే నష్టంధాలుపోతామి గాని తనై ఆ పని పూర్తి అవుతుందంటారా ? పిచ్చా ఏమన్నా మీరూ ? ఇల్లాంటి లెక్కలు చెయ్యలేకపోతేమూనె, పిల్లదాన్ని కొట్టబోకండీ, అలాంటి దాన్ని లాక్కని వెళ్ళింది.

ఒకరోజు ఒక కుక్కవాడికి ఒకలెక్క ఇచ్చి చెయ్యమన్నాడు. లెక్క ఏమంటే - ఒకడు గంటకు పదిమైళ్ళదొప్పన పద్దెనిమిది గంటలు పనుగెత్తితే ఎంత దూరం పోగలడూ అని. ఆ కుక్కవాడు ఆ లెక్కచేయటం ప్రారంభించి ఒక్కక్షణం అయిన తరువాత వెలిచూపులుచూస్తూ ఆపోయినాడు. ఏమీ అబ్బాయి అల్లాచూస్తావెందుకు-లెక్కచేశావా ? ఎన్నిమైళ్ళు అన్నాను. ఏమిటండీ అని అడిగాడు ఆ కుక్కవాడు. "ఏమిటండీ ఏమిటా, నీ ముఖం! గంటకుపదిమైళ్ళ దొప్పన పద్దెనిమిది గంటల్లో ఎన్నిమైళ్ళు పోతాడో కనుక్కో" అని కోప్పడ్డాను. "కనుక్కుంటానండీ-చాలా దూరం పోతాడగానీ, అసలు వాడు అల్లాగ పనుగెత్తితే, రెండు మూడుగంటలయ్యే సరికి గుండె పగిలి రవీమని చావడా" అని ఆలోచిస్తున్నా నండీ అన్నాడు...

“చావడా, లెక్కల్లోనున్నప్పులు చావకు. లెక్కప్రకారం పద్దెనిమిది గంటలూ పనుగెత్తిగానిమరీ చావదు—ఇక లెక్క వెయ్యి” అని కోప్పడ్డాను.

ఇంకోచోట ఇల్లాగే లెక్కలు చెబుతూఉంటే, ఆ ఇంటి ఆవిడకు నా మీద కోపం వచ్చింది. ఆలెక్కయిది ఒకతొట్టిఉంది. ఆతొట్టికి ఒక రంగ్రంఉంది. అందులో నుంచి గంటకు అయిదు గేలనుల నీరు కారిపోతుంది. గంటకు తొమ్మిది గేలనుల చొప్పున నీరును ఇచ్చే పంపు మూలంగా ఆతొట్టి ఎంత కాలంలో నిండుతుంది? అదీలెక్క. ఆపిల్లికు అద్దం కావాలే తెలిసేటట్లు చెబుతూన్నదంతా వింటూన్నది కామాల—చటుక్కున వచ్చేసి “చూస్తూనా ఇక్కలైతే నాటుకు కాస్త తెలివైనవి చెప్పమండదుటండీ. ఇవ్వేం లెక్కలండీ” అన్నది. ఏమిటండీ - ఏమీ? అన్నాను నేను. “ఏమిటేమిటా నాముఖం, నామోరానూ! ఇండాకటినుండీ వింటూనే ఉన్నాను మీరు చెబుతున్నది. చిల్లితొట్టిలో నీరు పోస్తుంటే, ఒక చెరు కారిపోయేవి కారిపోతుంటే, ఎన్నిగంటల్లో నీరు తుంది అని కామాల మీరు అడుగుతా? భద్రతెలివి తిక్కునగా ఉందండి. కోప మొస్తుంటేమోగాని నేనంటే, ఆచిల్లితొట్టికి కాస్తనూటేనుకొని, ఆచళంగానీళ్ళోనుగుంటే వచ్చిన ఇబ్బంది ఏమిటి చెప్పండి, ఈలెక్క అంతా అనవసరంకదా” అన్నది.

ఆవిడగారు లోపలికి వెళ్ళిపోయిన తర్వాత ఆవిడగారి పెద్ద అమ్మాయి కామాయి, అంటూన్నది—“అమ్మా ఏమిటే నువ్వు అల్లా, అటావు. అద్దిపుస్తకంలో లెక్కేనే ఆయన చెబుతున్నది. అవి పెద్దపెద్ద దొరలు వ్రాసిన పుస్తకాలుకూడాను.

అయితేమటుకు అదేమిటే తల్లీ, దొరలై తేమటుకు తొట్టికి చిల్లిఉంటే, కాస్త మాటేసుకుని ఎదుకోరే? ఏమిటే తల్లీ—అయినా ఈ దొరలలో నాకేం తెలుస్తుంది తల్లీ—నేను చదువుకున్న దాన్నా ఏమన్నానా, అంటూ వెళ్ళి పోయింది వాళ్ళమ్మ.

సురోసారి నేను మా చిన్నవాడికి లెఖలు చెబుతున్నాను. ఒకే గొబూ మనం ఉన్న ఇల్లు పడహారువేల గూపాయల భీమ గలదిరా. దీన్ని ఒక లక్ష గూపాయల కమ్మేస్తే ఎంత లాభం వస్తుందిరా అని నోటిలెక్క అడిగాను. నాడు వెళ్లి పోయి చూడటం మొదలు పెట్టాడు. ఏ, చెప్పవేరా? అన్నాను. వాడు బిక్క ముఖంతో “అసలు ఈ యిల్లు మనది కాదుగా నాన్నా” అన్నాడు. మనది కానప్పుడు ఆ ఇల్లు అమ్మటం ఎల్లా, అని వాడికి పెద్ద సందేహం కలిగింది. వాడి సందేహాన్ని గ్రహించి అవునులే. ఈ ఇల్లు మనదే అనుకో. అనుకొని, అమ్మితే ఎంత లాభం వస్తుంది చెప్పు అన్నాను. నాడు బోలెడు లాభం వస్తుందిలే నాన్నా అని విసుక్కున్నాడు. ఇల్లు మనది కానప్పుడు ఎందుకీ ఆలోచన అంతా, అని వాడి

ఊహ అయి ఉంటుంది.

ఉపాధ్యాయుడు ఇంటినగ్గర పిల్లలకు చదువు చెప్పబోతే ఇల్లాంటి తిమాషాలు జరుగుతూ ఉంటవి. అంతేకాని ఇవో ఆటంకాలు కానే కావు: ఉపాధ్యాయుడు తప్పకుండా తన పిల్లలకు చదువు చెప్పుకుంటాడు. ఆ కుటుంబం జ్ఞానసంపత్తి గలదై, డబ్బులేకపోయినా ఆసందంతో తొణికిసలాడుతూ ఉంటుంది.

ఇంతకూ చెప్పొచ్చే దేమంటే ఉపాధ్యాయుడి వృత్తిలో సుఖమూ ఉంది, దానిని మించిన కష్టమూ ఉంది—అన్ని వృత్తుల మాదిరే ఇది. అయినా మామీద ఇతరుల కంఠరి అనవసరంగా అసహనం ఏర్పడిపోయింది !!

—

